

**EL REPARTIMENT DELS COMUNS
A LA JONQUERA
A MITJANS DEL SEGLE XIX
I EL SEU MARC
SOCIAL, POLÍTIC I ECONÒMIC**

Per ALBERT COMPTE i ENRIC JUAN

LA JONQUERA DESPRÉS DE LA «GUERRA DEL FRANCÈS»

A) L'IMPACTE DE LES GUERRES DEL TOMBANT DE SEGLE (LA «GUERRA GRAN» I LA «GUERRA DEL FRANCÈS»)

Després de l'etapa de prosperitat que representaren per la Jonquera i tot l'Empordà els anys que van des de la dècada dels trenta a finals de segle XVIII –en el cas de la nostra població, impulsada per l'establiment de la Duana, a mitjans de segle, així com pel començament de la indústria surera i l'expansió de la vinya– la nostra comarca passa per una mala tongada, derivada dels extraordinaris fets que tenen lloc a les veïnes terres de França, a conseqüència de la Revolució de 1789 i les seves derivacions.

D'aquest esdeveniments, que s'escauen tan a prop, l'Empordà i La Jonquera, n'haurien de rebre els retrucs més violents en el lapse de temps que va des de 1794 a 1814, a conseqüència de les dues revingudes bèl·liques conegudes amb els noms de la «Guerra Gran» (1794–1795), primer, i la Guerra de la Independència o del Francès (1808–1814) després. De les dues i de llurs dissortades seqüeles, especialment pel que fa a la Guerra Gran, ens n'han parlat Carles Pi i Sunyer⁽¹⁾ i Enric Juan⁽²⁾, el primer referint-se sobre tot al que podríem dir-ne vida quotidiana i anecdòtica, el segon estudiant els seus efectes sobre la demografia; per això no cal que ens hi entretinguem.

Convé insistir però que la patacada fou especialment feixuga per La Jonquera com ho mostren les següents i escarides dades: durant la Guerra Gran, la més mortífera i destructiva, malgrat la seva curta durada, entre 1794 i 1795, al llibre parroquial d'òbits s'anoten 182 morts, quantitat exorbitant per una població dels volts del miler d'habitants, i encara sembla que aquell nombre resta per de sota la realitat, doncs segons el rector que fa les anotacions, «sens dubte són més los que han mort, però com falten los que ho saben, per això faltaran també ells...». Les pèrdues humanes representaren no res menys que el 20% de la població total. Si sumem aquestes pèrdues a les degudes a la posterior Guerra del Francès i hi afegim a més l'abandonament dels veïnats i masies escampats pel terme, així com les inevitables destruccions, saqueigs, robatoris i altres calamitats, comprendrem molt bé que La Jonquera experimenti una paralització demogràfica i urbanística que afectaria tota una generació. Haurem d'arribar al segon quart del segle XIX perquè les coses comencin a canviar.

B) LA JONQUERA DE COMENÇAMENTS DE L'ÈPOCA LIBERAL

Les malvestats del període anterior s'acaben amb la restauració de Ferran VII a la corona d'Espanya, com a conseqüència del tractat de Valençay. El 22 de març de 1814 el rei espanyol passa per La Jonquera on pernocta a la casa Armet, per seguir l'endemà el camí vers Barcelona. Amb aquest fet s'inicia una nova etapa de la història espanyola que, malgrat els sobresalts polítics de que ve puntejada, significa per la nostra població la represa i consolidació de l'ascens començat amb tans bons auguris des de mitjans del segle divuitè.^(2 bis)

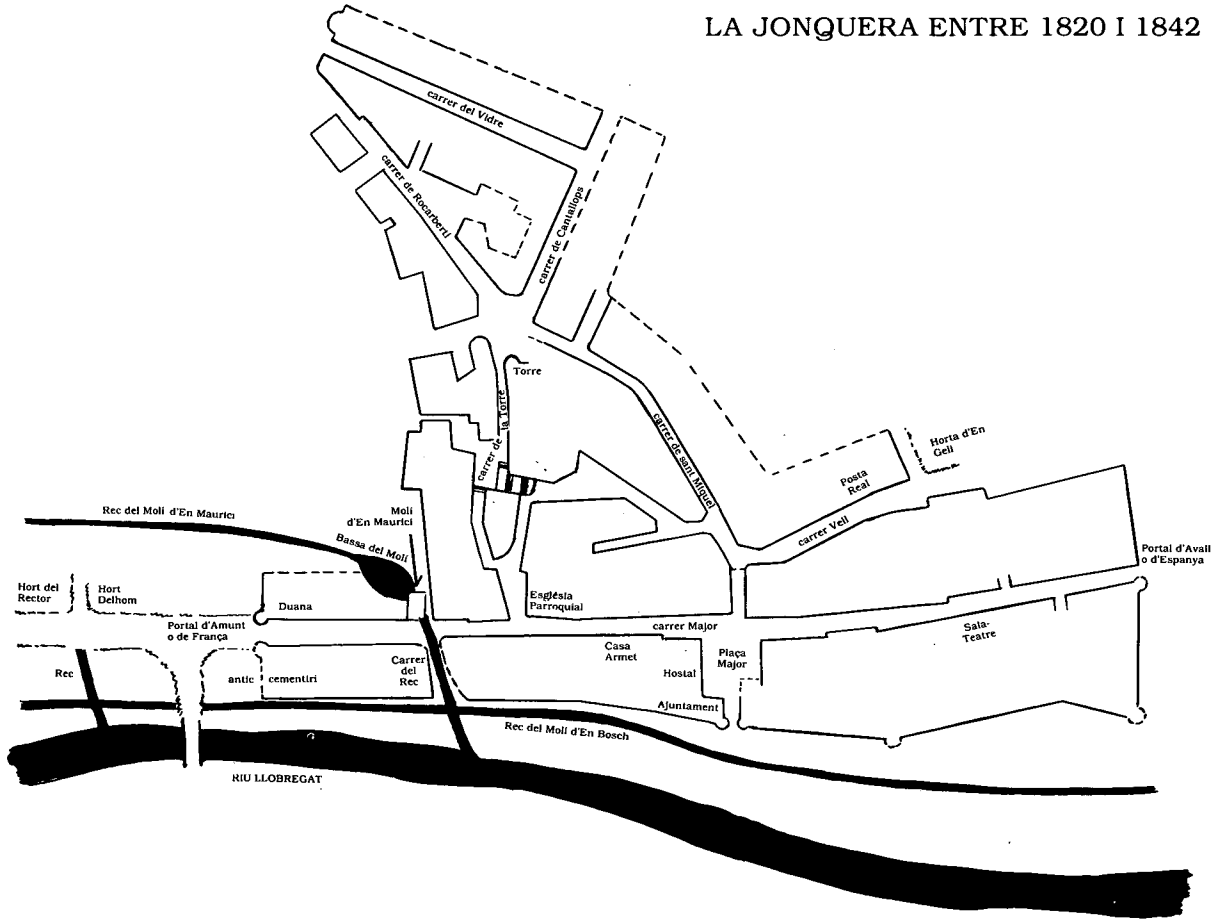
De tota manera, com hem dit abans, els efectes negatius de les dues guerres amb França havien estat per La Jonquera tan colpidors que la recuperació serà lenta i, de fet, fins una generació després, ja en el segon quart del segle, no començarà a fer-se visible. Una dada positiva és que les perturbacions polítiques pròpies del moment de transició entre el Vell Règim i el Règim Liberal, és a dir corresponents al regnat de Ferran VII i a la regència de Maria Cristina (1814-1840) —«pronunciamientos» de la segona dècada, Trienni Liberal, rebel·lió dels «agraviats» i 1ª guerra civil carlina— semblen afectar poc la nostra població o, en tot cas, força menys del que les històries tradicionals, lligades gairebé exclusivament als esdeveniments polítics, solen posar de manifest i, sens dubte, de manera molt diferent al període bèl·lic anterior de les ocupacions franceses.

1.- EL CASC URBÀ— Aquesta Jonquera que ha superat ja les guerres del tombant de segle i que es disposa a entrar en l'època Liberal apareix urbanísticament com formada per un nucli principal i diferents veïnats: Sant Julià, els Tords i Canadal, apart alguns masos aïllats. El veïnat de Requesens constitueix, en aquesta època, una agrupació apart tant des del punt de vista parroquial com municipal, almenys fins el padró de 1833 en que es comptabilitza com entitat diferent⁽³⁾.

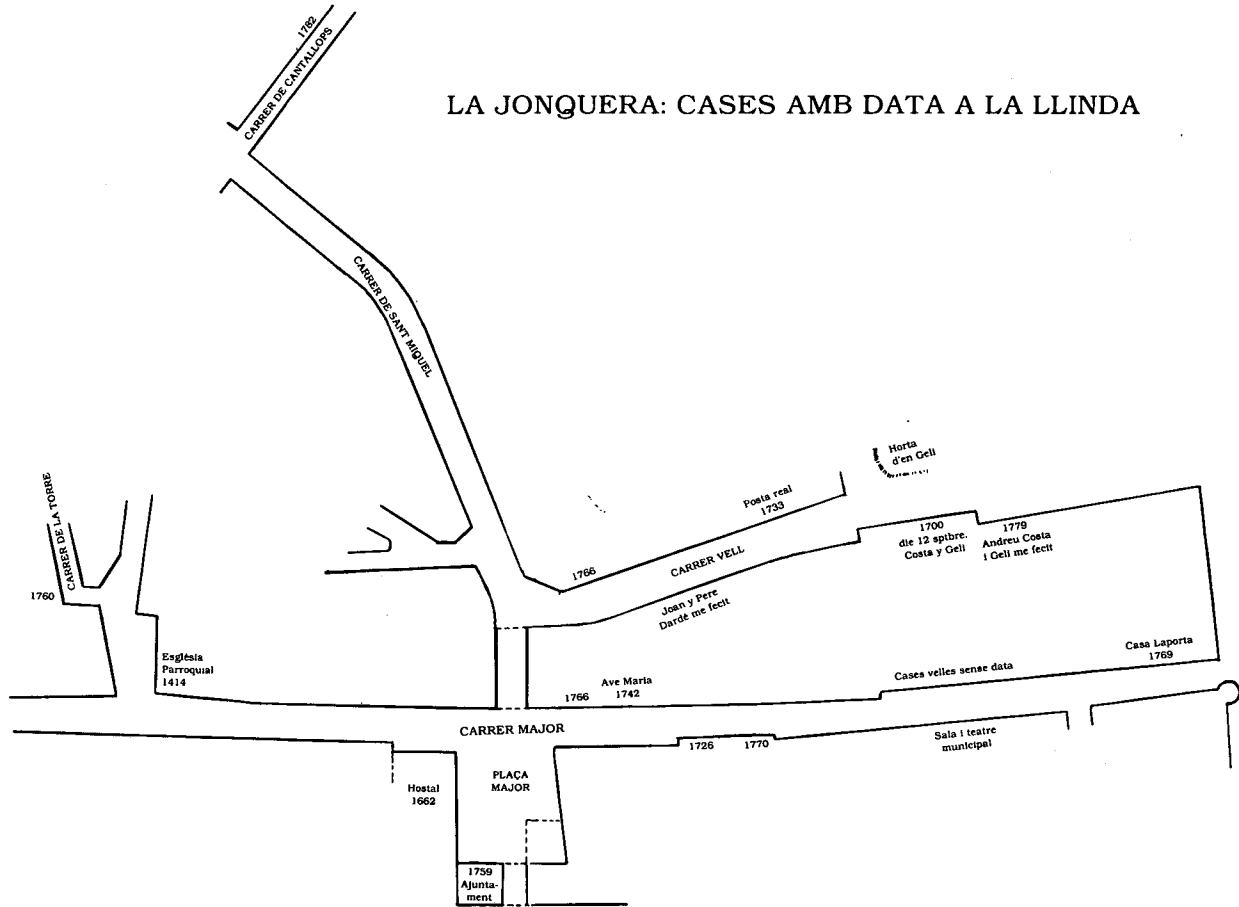
El nucli urbà estava constituït per un carrer principal, el carrer Major, que servia al mateix temps de carretera, i alguns altres carrers anexas com el Vell, el de Sant Miquel, el de la Torre, el del Rec, el de Cantallops i el del Vidre tot plegat encerclat per una muralla que, amb motiu de la primera guerra carlina, s'amplià per la banda nord a fi de contenir l'eixample representat per l'allargament del citat carrer Major, i es situà a l'altura de l'actual casa Maïesme⁽⁴⁾. Darrera aquest nou recinte fortificat, més o menys en el lloc de l'actual farmàcia, hi havia hagut, el cementiri que, primitivament es situava a tocar l'església. Aquest cementiri l'any 1816 canviarà altra volta de lloc i s'establirà, ja definitivament en el que ocupa avui⁽⁵⁾. Quelecom més tard, l'any 1831, es construirà un llatzaret en una petita elevació que dominava el casc urbà pel nord-est⁽⁶⁾.

Entre l'acabament de la guerra del Francès i el repartiment de les terres comunals, l'any 1842, el nucli urbà jonquerenc havia doncs

LA JONQUERA ENTRE 1820 I 1842

LA JONQUERA: CASES AMB DATA A LA LLINDA

experimentat poques variacions, si exceptuem l'allargament del carrer Major de la banda de França, el trasllat del cementiri i la construcció del llatzaret. Dintre el poble els edificis més representatius seguien essent l'església parroquial, ara lliberada, ja feia temps, del terreny destinat a sagrera o cementiri, les tres casasses de can Laporta⁽⁷⁾ a tocar el portal d'Espanya, Ca l'Armet prop del de França i l'hostal⁽⁸⁾, a la plaça major, així com l'ajuntament⁽⁹⁾ i la casa de postes⁽¹⁰⁾. Cal remarcar també l'existència de dos molins: un el d'En Maurici, entre el vell i el nou recinte fortificat, ocupant l'actual lloc de la fleca, i el d'En Bosch, fora vila, per la banda sud⁽¹¹⁾.

Posseïm una descripció, més o menys contemporània de l'època del repartiment, la del geògraf Madoz⁽¹²⁾, que ens presenta La Junquera de la següent manera:

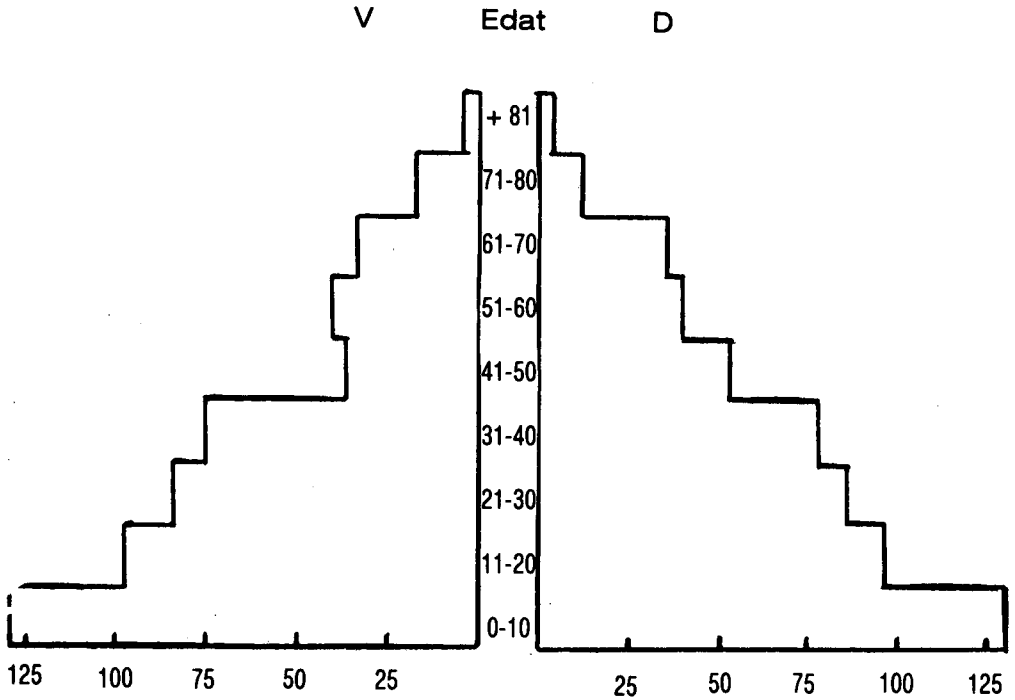
«...Consta de 200 casas; buena plaza con una posada bastante capaz; tiene casa consistorial y una sala destinada para bailes y diversiones públicas, una escuela de instrucción primaria y latinidad, concurrida por 70 alumnos, que pagan una retribución convencional; varias fuentes de buenas aguas para el surtido y uso común del vecindario; y una iglesia parroquial, de la que son añejas las capillas de Sta. Cristina, San Miguel y San Julián, pertenecientes a su distrito municipal, servidas por un cura de segundo ascenso... un vicario y un beneficiado de patronato local...

Hay una administración del ramo de correos, donde se reciben éstos diariamente y casa de postas; los coches de diligencia tienen también su paso diario por esta villa, de ida y vuelta de Francia...»

2.- LA DEMOGRAFIA- Les primeres dades que posseïm d'aquest període corresponen a l'any 1825 i ens senyalen una població total de 1.040 persones⁽¹³⁾, nombre superior al que tindria a finals del segle anterior, immediatament abans de la Guerra Gran, tan calamitosa per tot l'Empordà. Segons E. Juan, en efecte, l'any 1790, La Jonquera, després d'un llarg període de creixença demogràfica, comptaria amb uns 870 habitants⁽¹⁴⁾. Així doncs, malgrat tot -recordem que la sola Guerra Gran produí més d'un centenar de víctimes o desapareguts- deu anys després de les catastròfiques guerres franceses La Jonquera, des del punt de vista demogràfic almenys, donava la impressió de que es trobava en plena recuperació.

Més complet és el padró de 1833⁽¹⁵⁾ que en compta 1.070⁽¹⁶⁾, i a més ens dona dades d'edats i sexes. Així classifica els habitants de la següent manera:

nombre de veïns	nombre de varons	nombre de dones	total habitants
283	532	538	1.070

Piràmide d'edats corresponent a l'any 1833. La Jonquera.
(V = homes - D = dones)

Per Confeccionar aquesta piràmide d'edats s'han reduït reduït els habitants dels primers grups d'edat (fins 40 anys) a grups compactes de 10 anys; per això les xifres són aproximades si bé no estarien lluny de la realitat. Els resultats obtinguts són els següents:

	varons	dones
0-10 anys	134	131
11-20 anys	94	93
21-30 anys	86	'86
31-40 anys	76	78

Referent a les edats, es tracta d'una població jove, doncs el 40 % del habitants són persones de menys de vint anys, mentre que l'índex de vellesa és del 25%⁽¹⁷⁾, és a dir, una xifra semblant a la que actualment es dona a la zona tropical, la que té els índex més baixos⁽¹⁸⁾. Aquesta joventut de la població pot apreciar-se també en la piràmide d'edats, corresponent al mateix padró de 1833, de la fig. 4.

Finalment el diccionari de Mandoz, que data de 1847, però que inclou informació dels anys quelcom anteriors, senyala 240 veïns i 1.165 ànimes. Aquesta darrera xifra seria doncs la més acostada al moment del repartiment dels comuns.

La natalitat és elevada, amb una taxa del 42 per mil, en el lapse 1822-1841 i tenint en compte el padró de 1833, l'intermig del citat període⁽¹⁹⁾. La mortalitat és també alta, si bé notablement inferior a la natalitat, amb una taxa del 34 per mil en el mateix període; un tret propi de la demografia de l'època és l'alta mortalitat infantil que si l'assimilem al que en els llibres d'òbis s'expressa amb el concepte de «albat»⁽²⁰⁾, representa més de la meitat de les defuncions, concretament el 51 per cent. La taxa de creixement seria així d'un 8 per mil, taxa elevada, semblant a la dels millors moments del redreçament demogràfic del segle XVIII i que ens explica la ràpida recuperació de La Jonquera després dels mortífers temps de les guerres del tombant de segle, si bé sembla que s'hauria de manifestar amb un augment més accentuat de la població jonquerenca en el període 1825-1847, és a dir, entre el primer cens citat del període i el darrer de Madoz.

Si bé es una qüestió tan relacionada amb la demografia com amb l'estabilitat social i la moralitat pública, no podem oblidar tampoc els naixements il·legítims, que no deixen mai d'aparèixer en els llibres de baptismes parroquials. A la nostra població, durant els vint anys que van de 1822 a 1842, s'anoten un total de 36 batejats «de pares incògnits», és a dir, nens abandonats o fills de progenitors, sobretot de mares, que volen guardar l'anonimat i que representen una mitjana inferior al de dos per any. Si tenim en compte que durant aquesta tongada es varen inscriure als llibres parroquials un total de 898 infants, el percentatge d'il·legítims sobre el total d'inscrits és del 4 per cent.

Per poder valorar aquesta xifra hauríem de disposar-ne d'altres corresponents a diferents poblacions catalanes de l'època; però només en tenim que corresponen a èpoques anteriors, concretament dels segles XVI al XVIII. En relació a aquest període el percentatge de La Jonquera es francament inferior al de Barcelona, que oscilla entre el 10 i el 15 %, però superior al d'altres poblacions de característiques semblants a la nostra i més properes, com Besalú, amb el 2,27 % o Banyoles que, al llarg dels segles XVII i XVIII va baixar de 3,72 a 0,7⁽²⁰⁾

bis).

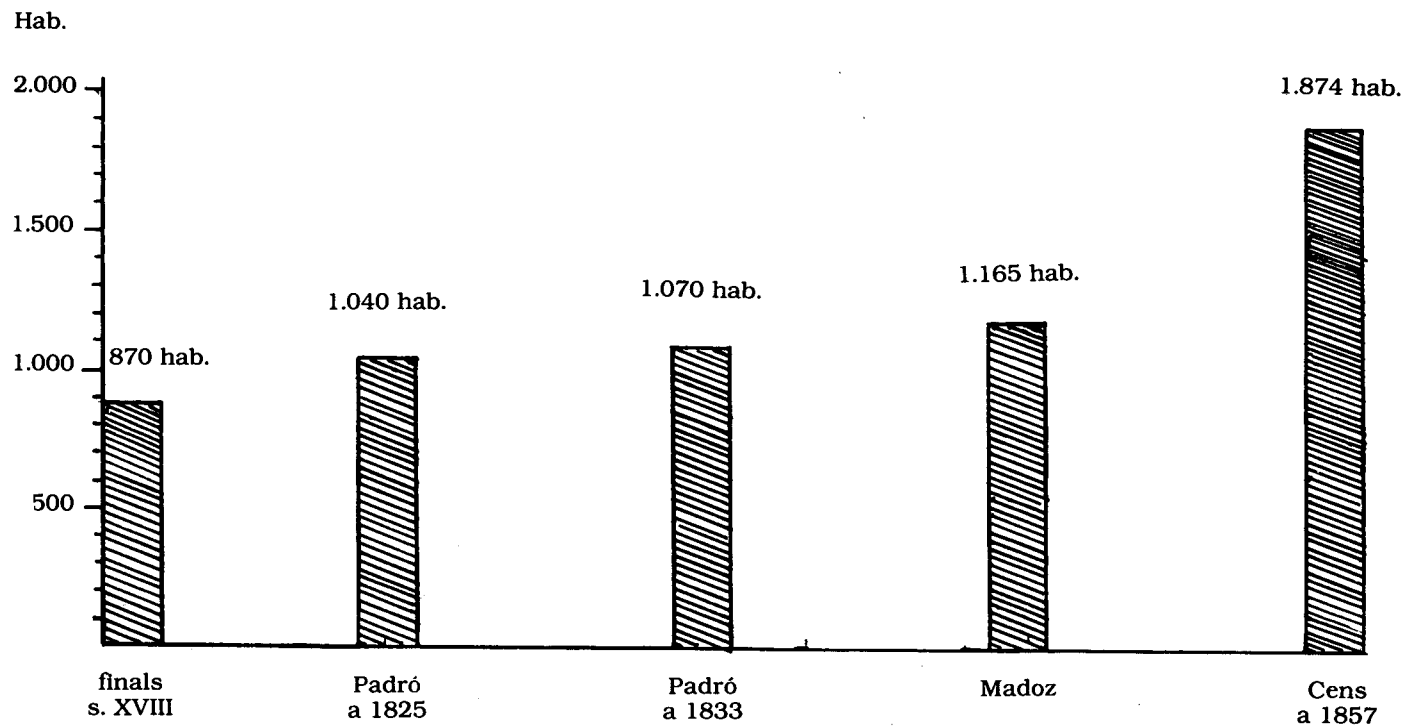
Finalment en quan a la mobilitat geogràfica de la població de la nostra vila és molt accentuada, fet que hem detectat també en altres poblacions empordaneses⁽²¹⁾. Així, prenent com a font informativa el llibre de Baptismes, el que dóna més detalls sobre procedència dels habitants, la freqüència de matrimonis entre jonquerencs i gent de fora supera la dels matrimonis contrets entre jonquerencs exclusivament. Aquest darrers representen, en efecte, sols el 29%, mentre els matrimonis en que els dos conjugues són forasters equivalen al 30%; el restant 41% es tracta de parelles en les quals un d'ells –marit o muller– és de La Jonquera i l'altre de fora. Entre els conjugues no jonquerencs abunden els procedents dels pobles veïns, especialment, per aquest ordre, Agullana, Cantallops i Maçanet de Cabrenys, així com dels pobles rossellonesos de més aprop (l'Albera, Riunoguès, Montequiu, el Pertús, Ceret, S. Llorenç de Cerdans, etc.). A diferència d'avui, en que la frontera estableix una autèntica separació en tots els aspectes entre els pobles de més ençà i els de més enllà de la ratlla, llavors aquesta significava poca cosa, especialment en quant als contactes humans, que seguien realitzant-se gairebé com abans de la separació. I això es pot veure no solament amb aquests matrimonis mixtes sinó en la mateixa presència massiva de gent de l'altra banda a festes populars com l'aplec de Santa Llúcia, on, donats els costums de l'època, s'iniciarien probablement alguns d'aquells enllaços.

3.- ELS GRUPS PROFESSIONALS I LA VIDA ECONÒMICA.- El gran creixement de La Jonquera corresponent a la segona meitat del segle XVIII dóna com a resultat l'aparició d'una gran massa de proletariat del camp, si bé hem de tenir en compte que aquesta situació no era exclusiva de la nostra població sinó la corrent en la resta de la comarca empordanesa⁽²²⁾ i general en la societat agrària tradicional. De la quantia d'aquest proletariat agrari en tenim notícia per primera vegada en el cens de Floridablanca, de 1787, en el que representa el 67% de la població activa jonquerenca⁽²³⁾.

Pel període que estudiem no disposem de cap cens o relació d'oficis, si deixem apart el nomenament de «síndics» de les diferents professions no agràries, corresponent a l'any 1847, per a repartir el «cupó de la contribució del comerç del año próximo»⁽²⁴⁾, que ens mostra d'una manera purament qualitativa –no quantitativa– els oficis subjectes a aquell epígraf que abraça més o menys els sectors secundari i terciari.

Amb la finalitat de superar aquesta manca de dades estadístiques oficials hem acudit als llibres de la parròquia, especialment al de Baptismes, on junt als noms dels pares, avis i padrins dels batejats solen anotar-se llurs professions, utilitzant una metodologia semblant a la que vàrem fer servir en un nostre anterior estudi sobre Castelló d'Empúries en l'època de transició entre el Vell Règim i el sistema Liberal⁽²⁵⁾.

CREIXEMENT DE LA POBLACIÓ DE LA JONQUERA
(Finals s.XVIII a mitjans s.XIX)

En els dos mostratges portats a cap –un entre 1822 i 1827, i l'altre entre 1838 i 1843– segueix destacant l'alt percentatge dels que s'anoten com a «treballadors» i, des de 1826, com a «trabajadores»,⁽²⁶⁾ que corresponen al mencionat proletariat rural, és a dir, aquells que no menen terra o en menen molt poca, insuficient per atendre llurs necessitats. Aquest grup social representa ara, en la primera mostra el 41% de la població total activa, i en la segona el 43%. O sigui, que gairebé la meitat dels jonquerencs no disposaven de cap mitjà fixe i segur de guanyar-se la vida, alternant llur activitat entre cert nombre de jornals en determinades èpoques de l'any, el treball a l'hort o en les minces parcelles de terra de que podien disposar i l'aprofitament dels comuns, com la llenya, la recollecció de fruits bosquetans (bolets, espàrrecs, plantes aromàtiques, aglans, etc.) o la cacera, activitats que representaven llavors uns complements no despreciables.

Dintre el mateix estament d'aquest proletariat hi ha els agricultors que menen un rem, disposant de terra pròpia, arrendada o en aparceria, i que representen en la primera mostra el 24% del total de la població activa i en la segona prop del 20%. Més de la meitat d'aquests petits i mitjans agricultors treballaven terra pròpia –en sa totalitat o, més freqüentment, junt amb altra d'arrendada o a parts– però eren molt nombrosos els parcers o masovers, la majoria de fora poble, és a dir, de Sant Julià, Canadal o els Tords; en la mostra de 1822-1828, que és la que precisa millor els oficis, arriben gairebé a representar el 40% de tots els agricultors que menen rem.

Jornalers, pagesos que menen rem o propietaris («hasendats» o «hacendados» s'anomenen en els llibres parroquials) representaven en aquests anys, com ho representaren abans i ho representaran després, fins fa relativament poc, no sols l'estament social més nombrós, amb el 67% del total de la població activa, en el primer sondatge, i el 63% en el segon, sinó el que seguia imprimint caràcter a La Jonquera.

Així doncs la gran majoria de la població vivia de la terra, encara que la de cultiu era escassa en relació al nombre dels que d'ella en depenien. Els cultius principals, segons Madoz⁽²⁷⁾, eren els cereals, sobre tot el segle, el vi i les llegums i fruita dels horts; en canvi hi havia poques oliveres (només trobem un molí d'oli). També devia ésser important la ramaderia, sobretot la de tipus domèstic i els ramats d'ovelles i de cabres; amb referència a aquest darrers, s'anoten en els citats llibres parroquials diferents noms de pastors que, pels volts de 1840 no baixarien de la dotzena. Tant o més important que aquesta riquesa serien els boscos, en especial les suredes, revaloritzades ara per la demanda de suro que exigia la indústria dels taps.

La propietat de la terra estava mal repartida. Una part, com acabem de veure, es trobava en mans d'uns pocs propietaris, els «hasendats», o de cultivadors directes. Altra estava constituïda pels terrenys comunals, que sumaven més de 4.500 vessanes i finalment una tercera –els boscos de Requesens– restava com a domini de l'antic

senyor, el comte de Peralada. Com en tans pobles, durant els primers anys del règim Liberal, el sòl de La Jonquera conservava l'estructura de l'Àntic Règim repartint-se de manera desigual entre propietat individual, en mans d'alguns veïns de la població o forasters, i propietat de mans mortes, és a dir, terrenys comunals o possessions nobiliàries.

A subvenir les necessitats d'aquesta massa de pagesos –jornalers o propietaris– dediquen llurs activitats un conjunt d'artesans i botiguers, no molt diferents dels que existien en els nuclis semiurbans de l'època, de categoria semblant a la de La Jonquera, aquí amb una proporció que oscilla entre el 10% i el 13% de la població activa total. A més dels oficis auxiliars de l'agricultura (ferrers, etc) cal anotar els corresponents a la construcció (mestres de cases, fusters, etc.) o a l'alimentació i habillament (sabaters, sastres, etc.). Dintre dels darrers es conserven encara activitats artesanals que la indústria fabril acabarà arraconant, com són «teixidors», «teixidors de lli», «mitgers» o «mitgers de seda natural».

Ens ajuda a conèixer més exactament una part d'aquest sector el mencionat padró de l'any 1833 que, a més d'informar-nos del nombre d'habitants i de l'estructura per edats, ens relaciona també els establiments oberts i subjectes a contribució, que són els següents:

- 1 «taberna»
- 2 «tiendas de abaceria, aguardenteria y licores por menor»
- 4 «géneros ultramarinos»
- 1 «juegos de pelota y bochas»
- 1 «posada pública»

Lloc especial ocupen dues altres funcions que durant aquests anys immediats al repartiment no deixen de créixer i atorguen a La Jonquera un tret característic que la diferencia de les altres poblacions empordaneses de semblant categoria demogràfica: ens referim a la indústria dels taps de suro i a la Duana.

En quant a la primera es troba en període de franca creixença com ho senyala la diferència entre el sondatge de 1822-1828, on els tapers representen el 7,5% de la població activa, i el de vint anys després, corresponent a l'època del repartiment dels comuns, en que sumen ja el 12% d'aquella població, situant-se en el primer lloc del sector secundari. Respecte al nombre de fàbriques o obradors de taps, mentres Mandoz explica que «hay 2 grandes fábricas de taponos de corcho que dan ocupación a un crecido número de operarios», R. Medir, en la seva coneguda obra sobre el gremi taper⁽²⁸⁾, cita una estadística de 1842 que menciona sis fàbriques, si bé no parla del nombre d'operaris. La presumpta contradicció entre els dos autors podria ésser deguda a que Medir inclou dintre el concepte de fàbrica establiments que serien simples tallers familiars amb algun operari llogat.

També la Duana –que té categoria de 1ª classe– sembla experimentar un increment de la seva importància, passant els seus funcionaris de representar el 5% de la població activa, en la primera

mostra, al 9% en la segona, si bé aquest augment es degut sobretot a l'aparició d'un nombrós contingent de carabiners, sembla inexistent abans. Entre els funcionaris civils, que s'anoten amb el nom de «dependents del Resguard» o «ministros del Resguardo», trobem a més un «Administrador de la Rl. Aduana», un «Interventor de la Rl. Aduana», un «Zelador» i un «zelador de la policia de La Jonquera». Demostració de la notable activitat d'aquest organisme burocràtic és el moviment anual de mercaderies que hi passen, que en la mitjana dels anys 1844-1845 representen un valor de més de 8 milions de rals de billó per les exportacions i prop de 2 milions per les importacions. Els principals articles d'exportació eren els taps de suro i el suro en planxes, seguint a continuació l'oli i els alls; els articles d'importació són més variats, destacant però el bestiar (sobre tot les gallines amb una mitjana per any de 234.887 caps), teixits, etc.⁽²⁹⁾

No podem deixar de mencionar tampoc un altre estament que, si bé no pot considerar-se fixe o integrat de manera permanent a la vila, degut a les freqüents situacions excepcionals perquè passa el país, fa acte de presència a La Jonquera durant llargues tongades: ens referim als militars. D'aquesta etapa recordem, per exemple, la primera guerra carlina, de 1833 a 1840, o la dels «matiners» (1846-1849) que obliguen a un gairebé continu estat d'excepció, no incompatible, de totes maneres amb el fet de que La Jonquera segueixi desenrotllant les seves activitats usuals. Demostració d'aquella presència són les cites següents: l'any 1816 es menciona un coronel «Comandant de la vila de La Jonquera»⁽³⁰⁾; l'any 1835 mor a La Jonquera «un capitán»⁽³¹⁾, l'any 1846, es parla de «la recomposició del cuartel de la tropa»⁽³²⁾; l'any següent l'Ajuntament ha de pagar «Las obras de la recomposició que acaban de hacerse en la casa posada destinada a cuartel de la tropa»⁽³³⁾ i un any després segueix parlant-se del «cuartel de la tropa destacada»⁽³⁴⁾.

En resum, ens trobem amb una població molt nombrosa en relació als recursos que ofereix el sòl, la qual cosa ens explica l'elevada proporció de proletariat rural. El problema de la subocupació, és a dir, de la manca de feina part de l'any, corrent en l'economia de base agrària de l'època, quedaria aquí atenuat, però, pel creixent pes de la indústria tapera i força menys per la duana que, de fet, gairebé només dona treball a funcionaris civils o militars de fora. L'existència a La Jonquera de majors oportunitats que en altres llocs de la comarca sembla confirmada, per exemple, en la relació de pagament de les cartes de seguretat de 1833 –una mena de carnet d'identitat– on mentre les persones que han de fer efectiu el pagament pugen a 306, els que se'ls hi lliura dita carta de franc, «por ser pobres» sols sumen 10 persones.

Així i tot, com veurem més endavant, la indústria tapera no pot resoldre per ella sola el problema derivat de l'increment constant de la

població no compensat per un paral·lel increment de la terra disponible, doncs aquest mitjà de vida segueix essent el fundamental.

4.- EL GOVERN MUNICIPAL.- En la dècada dels trenta als quaranta té lloc la implantació definitiva de les institucions del nou règim liberal, iniciat a Espanya a la mort de Ferran VII, l'any 1833.

L'antic consistori municipal format per un batlle, quatre regidors, un síndic procurador i un Diputat del comú, nombrats cada any per l'Audiència d'una terna presentada prèviament per l'ajuntament anterior, queda substituït per un nou tipus de govern municipal, elegit per sufragi restringit i format per un alcalde, un tinent d'alcalde, sis regidors i un Síndic procurador.

Com a fonts d'ingressos aquest nous ajuntaments disposen encara dels recursos dels municipis de l'Antic Règim, és a dir, les rendes dels considerables béns comunals i de propis i l'arrendament dels monopolis o «gabelles» municipals. En quan als primers estan representats per les 4.500 vessanes de boscos i matolls –que més endavant seran objecte del repartiment que estudiem en aquest treball– l'aprofitament de les quals s'arrenda a particulars per una determinada tongada de temps, generalment per cinc anys. Respecte als segons, havien consistit primer en l'anomenada «gabella» que comprenia els quatre següents productes: l'oli, la sal, el bacallà sec i remullat i la neu o glaç; les carniceries i els aiguardents. O sigui, que la venda d'aquest articles era un monopoli de l'ajuntament que, cada any, solia arrendar-los mitjançant subhasta, al millor postor⁽³⁵⁾.

També aquests monopolis acabaran desapareixent, substituïts per la llibertat de posar botiga, si bé aquestes hauran de pagar uns drets a l'ajuntament. Així i tot el canvi és lent, doncs encara l'any 1850 es parla de l'arrendament del drets de carns⁽³⁶⁾.

Els pressupostos són minsos, sobretot immediatament després del repartiment dels béns comunals. Coneixem, per exemple, el de 1846, posterior al mencionat esdeveniment, que presenta unes despeses de 8.090 rals i uns ingressos de 7.515⁽³⁷⁾.

L'Ajuntament subvenciona una escola per a nens i una altra per a nenes, dirigides respectivament per un mestre i una mestressa. Es troba «en un extremo de la població»⁽³⁸⁾ i conté també la vivenda del mestre. Coneixem inclús el sou d'aquest darrer que, l'any 1844 cobrava 1.100 rals de billó anuals i, l'any 1852, 2.000, salaris als que cal afegir-hi les retribucions que pagaven els alumnes, fixades d'acord amb unes tarifes establertes segons les matèries estudiades⁽³⁹⁾. Fins l'any 1861 l'escola no disposa de comuna per a les nenes; en aquesta data se'n construeix una doncs l'Ajuntament considera que «repugna al decoro público ver a una niña en la calle exponer su pudor a la vergüenza pública». Hem de mencionar també la fundació, l'any 1855, d'una escola de música «en atención a la extraordinaria afición» que hi ha a la població, i que es situa en el segon pis de l'Ajuntament.

Un altre centre cultural i recreatiu era la «sala pública» o «salón teatro», del que se'ns en parla ja l'any 1844 i que cita Madoz. Recordem que la construcció de teatres és un dels desitjats de l'ideologia liberal en quant aquests espectacles representarien l'alternativa cultural a les cerimònies litúrgiques de l'Església Catòlica; és una manera d'atraure's la gent i d'estendre les noves idees, com ara podria ésser l'interès dels governs en el domini de la televisió.

Finalment coneixem l'existència d'un hospital situat amb tota probabilitat en una casa del carrer de la Torre, propietat de l'Ajuntament; així ho mostra la següent partida del llibre d'òbits de la parròquia: «1 nov. 1833.... murió de 30 años, poco más o menos, Magdalena que iba pordioseando y murió en el Hospital, sin poder averiguar su apellido ni padres, solamente que era hija o natural de Beuda». Mes endavant en els propers anys cinquanta, aquest hospital sols servia per recollir els transeunts «pobres de solemnitat» (V. nota 57)

Llinda de la casa que serví de «Posta Real», al carrer Vell

EL REPARTIMENT DE LES TERRES COMUNALS

A) LES TENDÈNCIES DESAMORTITZADORES

A les pàgines anteriors hem intentat donar una visió de La Jonquera, especialment des del punt de vista demogràfic, econòmic i social, en el període que va des de la fi de les guerres franceses fins el moment del repartiment de les terres comunals, és a dir, el quart de segle estès des dels volts de 1820 a 1845.

La Jonquera d'aquells anys ce'ns apareix com una petita vila d'un miler d'ànimes, habitada sobretot per gent que viu del treball del camp, però que, a diferència de les altres viles empordaneses de semblant categoria demogràfica, pot disposar també de dues altres fonts de riquesa, una, en el sector secundari, la indústria dels taps de suro, i l'altre en el terciari, la Duana. El tret més destacat era l'existència d'una gran massa de «treballadors» que o bé no disposaven de terra o la tenien insuficient per guanyar-se la vida. Si bé una part d'aquest proletariat agrari podia comptar amb la sortida que ofería la indústria tapera, aquesta era insuficient per absorbir, ni de lluny, la totalitat de la mà d'obra disponible, doncs la Duana, com hem vist apareixia com un cercle tancat, gairebé servit únicament per forasters.

La primera causa del repartiment de les terres comunals seria doncs, aquí com arreu, la pressió demogràfica. Dit d'una altra manera, la necessitat de proporcionar un mitjà de vida a una població en creixement i que no pot disposar del que llavors era el principal instrument de producció, la terra; doncs la que es disposa és insuficient i es troba ja repartida entre els diferents remes de la població.

És natural que davant aquesta realitat, que difícilment es podia modificar, es pensés en el repartiment de les terres comunals, sobretot donada la mentalitat de l'època. En efecte, ens trobem en plena vigència de les idees liberals, adversàries de la propietat col·lectiva i partidàries acèrrimes de la propietat individual, a la que atorgaven tots els avantatges pel progrés moral i material de la societat.

D'acord amb aquestes idees té lloc pràcticament a tot Europa occidental un vast moviment desamortitzador, que ja ve preparat pels pensadors il·lustrats del segle divuitè. Com és ben sabut, a Espanya aquest moviment es produeix en dues etapes: a) una entre 1836-1844, promoguda per les lleis de Mendizábal i que afecta especialment la propietat eclesiàstica; b) una altra, entre 1854-1856, durant el bienni progressista, dirigida pel ministre Madoz, que toca sobretot als béns comunals.

De totes maneres, a la nostra comarca aquest moviment és força més vell i probablement té poc a veure amb les mencionades tendències ideològiques del liberalisme. El detectem per primera vegada en un municipi de la faixa litoral, Sant Pere Pescador, entre 1723 i 1729⁽⁴⁰⁾, o en les terres riberenques de la Muga, a Cabanes⁽⁴¹⁾; igualment en la zona de boscos, garrigues i estepars de l'interior, com a Ciurana i Viladamat⁽⁴²⁾, prosseguint, de fet, fins mitjans del segle XIX i afecten la major part dels municipis⁽⁴³⁾. Totes les terres parcel·lades i repartides restaven propietat dels veïns, però aquests havien de fer efectiu un cens o cànon anual a llurs propietaris, generalment els municipis que les repartien o els antics senyors jurisdiccionals i, a vegades, com a Castelló d'Empúries, a ambdós. Aquest cànon, en el transcurs del temps, acabà desapareixent ja per renúncia dels municipis o per deixadesa dels vells propietaris del domini directe.

Les zones de repartiments comunals poden detectar-se avui amb facilitat sobre els plans cadastrals de cada municipi, on, enfront de la irregularitat i major extensió de les parcel·les tradicionals, apareixen moltes vegades constituint zones de petites peces o feixes de la mateixa forma i extensió.

B) ELS BÉNS DE MANS MORTES DEL TERME MUNICIPAL DE LA JONQUERA

En el Vell Règim, bona part de la propietat immoble restava, com hem exposat, en poder de les anomenades «mans mortes»: la clerecia, les fundacions benèfiques, la propietat nobiliària i els béns comunal i propis dels ajuntaments.

A La Junquera no coneixem béns de fundacions benèfiques ni de l'Església; així, per exemple, quan la desamortització de Mendizàbal, la nostra vila no figura en les relacions dels béns desamortitzats de la província de Girona⁽⁴⁴⁾. En canvi sí que existien béns propis de la Universitat o municipi, les rendes dels quals, junt amb el producte dels arrendaments dels serveis i gavelles, servien per subvenir les despeses públiques.

Aquells béns estaven formats per unes 4.500 vessanes de boscos, garrigues, matolls i estepars, situats en els següents paratges: Comunera, el Corralàs, el Pla de la Parraguera, Coma de l'Infern, Serrat de les Garrolles, el Convent, Rocatera, Font del Roure, Coma Fosca, Collada de Ballàs, Miradones, Font dels Bucs, Camp Plà, Puig Falguer, Clot de la Figuerassa, Rocablanca, Font dels Capellans, Coma Ballona, Serra dels Bancs, Coll de les Portes, Roc de l'Àliga, Correguill, Guinsà, Coma Volada, Les Ruscles, Solà del Fitò, el Pedreguer, Clot del Vern, La Puja, Els Fangassos, Solà de Rocaberti, Puig de la Trossera, Bac del Cruc, Font de Sant Pere i feixes de Sant Pere, Prat de l'Illa, Canemàs, Roc Lluent, Tallat dels Fadrins, l'Auleda, etc.

El municipi jonquerenc disposava també de l'anomenada heretat del Pla de l'Arca, d'una casa al carrer de la Torre, que probablement havia servit d'hospital, de l'erm del Carxolí i de la casa consistorial. Les propietats rústiques havien passat en mans de l'Universitat mitjançant concòrdia feta el 28 d'agost de l'any 1665⁽⁴⁵⁾ i d'elles en posseïa el domini útil, és a dir, el dret de percebre'n les rendes perpètuament, mentre el domini directe restaria en mans del comte de Peralada, l'antic senyor jurisdiccional⁽⁴⁶⁾. L'Ajuntament solia arrendar a particulars l'aprofitament de llurs productes, generalment pel termini de varis anys; coneixem, per exemple, el que va pagar-se per dit arrendament l'any 1812, per deu anys, que foren 14.000 lliures barceloneses, mentre els veïns conservaven els drets de fer llenya, recollir els fruits bosquetans, aprofitar les pastures, etc.

C) EL REPARTIMENT ES PREPARA

Quan començaria i de quina manera el moviment d'opinió pel repartiment de les terres comunals? D'on sorgirien les iniciatives inicials encaminades a aquella finalitat? Sabem, pel que ens informa el document reproduït a continuació, que havien tingut lloc ja diferents peticions dels veïns en dit sentit, però no en tenim constància documental detallada fins l'any 1841, a través d'una certificació feta per un notari de Figueres⁽⁴⁷⁾, en la que es dona coneixement de la reunió portada a cap a l'Ajuntament en presència de la corporació municipal i amb l'assistència de la majoria dels caps de casa de La Jonquera per proposar i discutir el mencionat repartiment. Donada la seva importància per comprendre les circumstàncies que envolten el fet, el reproduïm a continuació; diu així.

«En la vila de La Junquera a vint y un de novembre de mil vuit cents quaranta un. Reunits los vehins de esta baix firmants, en la Sala publica de la mateixa y en presencia del Magch. Ajuntament constitucional de ella, çuals individus son lo Alcalde constitucional, D. Jaume Roca, D. Joan Roget, regidor Tercer, D. Joan Viñas, regidor Quart, y D. Joseph Berneda, Síndic Procurador, essent tots los individus presents caps de familia, a consecuencia de las repetidas instancias de la majoria de estos habitantes, porque se repartiesca entre los vehins, per parts iguals en son valor tot lo terreno que compren lo comú de la referida vila, com a propietat que es exclusiva de la Universitat; se ha discutit de todas maneras acerca lo profit que aportaria la realisació de aqueix projecte tant al bé particular com al major foment de la agricultura, tant per los terrenos incults que se desmontaràn com per lo particular cuidado ab que cada particular vigilarà per la conservació de sa propietat, sustrahentlo aixís als destrossos y talas que ab tanta frecuencia alguns malfactors cometen en la referida propietat del Comú; y atenant per ultim, que lo abús que en la actualitat se fa del usdefruit de lleñas y aglans ab que la relatada propietat afavoreix a

sos habitants es y ha estat sempre motiu de que se recullian en esta vila personas de no molta bona conducta y algunas expulsadas de otras poblacions; per això lo Magch. Ajuntament y tots los demás individus caps de familia aqui presents han unanime y espontaniament resolt y convingut lo següent:)

1) Primo: que se repartisca per parts iguals, poch mes o menos, en son valor lo terreno comunal de esta vila de La Junquera, cual divisiò es lo objecte de la present escriptura entre los caps de familia que tingan los anys de vecindari que per tenir dret a la partició sien necessaris, nombrant com nombran en jutges y arbitres al Dr. D. Anton Tomás Fages, D. Sebastià Bordas y D. Josep Porret, y en la falta, ausencia, enfermetat de algun de dits señors, al Dr. D. Rafael Puigarniscle y al Dr. D. Francisco de Traver, advocats tots de la vila de Figueras, donantlos al efecte las facultats y poder necessari y que per dret se requiesca, per a decidir tots los anys que se han de tenir de vecindari com tota altra circumstancia precisa per tenir dret a la indicada partició, relatiu unicament als caps de familia.....

2) Item: se nombra a D. Carlos Bosch, D. Baldiri Rocalba, D. Jaume Viñas y Barris y D. Jaume Viñas Paulet, junt ab los Srs. Alcalde y Sindic Procurador, que son y seran de esta vila, per exposar a dits Srs. Jutges arbitres, en nom de tots los contraents, las dificultats y demás se oferescan en ordre a la indicada partició y sobre los que han de ser partícipes com a caps de familia; y se tindrà per vàlida la decisiò que dits Srs. Jutges arbitres faran y servirà dita resolució de sentència definitiva, que deurà ser autoritzada per un notari.

3) Que las lleñas mortas y baixas y fullaraca de todas las parts del terreno comunal seràn perpetuament de utilitat de tots los habitants que son y seran de la present vila indistintament, entenetse per lo seu consum y no per extraurer fora del terme.

4) Tots los habitants que son y seràn de la present vila podràn fer pasturar las herbas en todas las parts del terreno comunal desde lo dia vint y un de janer fins lo dia vint y vuit de setembre inclusive; en la inteligentsia que en cas de causar perjudici a cualsevol arbre o planta, tindrà de pagarlo lo dueño del bestiar....»

5) Lo Ajuntament actual y tots los demás que sucesivament seguiràn encarregats de fer o fer fe los treballs per dividir en parts iguals en son valor tot lo terreno del Comú, pagaran los gastos dels fondos comunals...»

6) Item: numeradas y señaladas que sian las parts del comú o terreno comunal, se reuniran tots los partícipes en la Sala pública, en presencia del Ajuntament, un Notari y dos testimonis cridats al efecte y que no sian habitants o vehins de esta vila, y se posaran dins una urna de vidre tants noms com partícipes hi haurà y despues de haver sortejat lo nom del primer a qui ha de tocar lo número, se traurà est de altre urna de vidre, per medi de un noy de vuit o deu anys, y així sucesivament fins a quedar verificat tot lo sorteig o partició.

7) Quedarán subsistentes los arrendamientos y vendas de clareos fets fins vuy dia per lo Ajuntament sobre lo terreno obgete de esta concordia, debent repectarlos tots los participes.

8) Tots los participes queden obligats per parts iguals a sostenir qualsevol causa o plet que se intenti sobre lo terreno repartit, y en cas de haberhi traspàs de alguna o mes de ditas parts, quedan aiximateix obligats los poseedors de ellas...»

Segueixen a continuació les firmes de tots els assistents, que sumen cent vuitanta, si bé alguns d'ells, que no saben escriure, es fan firmar per altres.

D) EL SORTEIG I ADJUDICACIÓ DE LES PARCELLES

L'acord pres a la casa consistorial el 21 de novembre de 1841 iniciava, en efecte, el procés del repartiment. Ara era qüestió de resoldre els diferents problemes que s'anirien presentant a mesura que es passés del pla teòric al pràctic.

El primer d'ells consistia en el concepte de «veïnatge» per tenir dret al repartiment, que no es soluciona fins l'any següent, després d'un informe elaborat pels «homes bons» senyalats en la reunió del 21⁽⁴⁸⁾; segons el dit informe n'hi ha prou amb cinc anys de residència en el poble perquè els domiciliats en ell pugin ésser considerats com a veïns sempre que siguin espanyols⁽⁴⁹⁾.

Establertes d'aquesta manera les condicions per poder tenir dret al repartiment, fixat en conseqüència el nombre de veïns que les reuneixen en 220 i dividits els terrenys comunals per la comissió nomenada a l'efecte en 220 sorts o peces d'extensió desigual però del mateix valor més o menys, es procedeix a l'acte definitiu de sortejar les diferents parcelles, que té lloc el 29 de maig de 1842.

L'acte es realitza «...poniendo en una urna de vidrio las doscientas veinte cédulas que contenian los nombres de los sugetos participes de dicho terreno, y en otra urna tambien de vidrio, iguales doscientas veinte cédulas con los mismos números marcados en dicho registro o cuaderno... ». Seguidament es van traient... «de una en una las cédulas de los nombres» i alternativament «las de los números», corresponents a les terres a repartir.

Una vegada efectuat el repartiment de les 220 sorts, alguns dels participants demanaren permís per intercanviar-les amb altres, cosa que fou acceptada i es legalitzà un mes després, el 12 de juny del mateix any; com a resultat d'aquesta operació 14 parcelles passaren de mans d'uns possessors a altres i viceversa.

Amb aquest acte semblava que el repartiment quedava ja resolt i acabat. Però no deixen de sorgir problemes. Així dos anys després, el 1844, la «Comisión de deslinde de montes de la Provincia» demana a l'Ajuntament que «a correo seguido se exprese con que autorización procedió a deshacerse de los terrenos que se suponian de este Común

y al mismo tiempo que número de vesanas componian dicho término... Como falta justificar debe este Ayuntamiento presentar los documentos fehacientes que acrediten tal propiedad. La Bisbal 2 julio 1844». Hem de suposar que l'Ajuntament contestaria i justificaria el que se l'hi demana, doncs no tenim notícia d'altres notificacions en aquell sentit, de l'administració.

Un altre inconvenient pels nous propietaris de les sorts distribuïdes és l'obligació d'abonar des de l'any 1845 un «canon o pensión anual de diez reales y veinte maravedises, que es la cuota que se considera justa y equitativa... cuyo canon debe servir para cubrir el déficit de los gastos municipales y debe tener principio en el presente año». El canon s'imposa «para ellos y los suyos perpetuamente» i s'haurà de fer efectiu el dia 15 de setembre. Disposició lògica i justa si tenim en compte que el producte de l'arrendament d'aquestes terres repartides representava un dels principals ingressos de l'hisenda municipal. Però com que pagar no agrada ningú, i menys pagar al comú, hem de suposar que aquesta actuació de l'Ajuntament seria ben poc popular.

Finalment, resta la necessitat d'obrir nous camins per poder accedir a les diferents parcelles repartides. Per això s'estableix que «todos los caminos que actualmente existen en el terreno repartido deben quedar permanentes a utilidad común para transitar por ellos con caballerias y ganados... y que todas las porciones de terreno repartidas que no confinen con dichos caminos existentes, es obligación de los partícipes darse caminos unos a otros para ir a su respectiva propiedad personalmente con caballerias y ganado⁽⁵⁰⁾.

E) L'EXPEDIENT DE LEGITIMACIÓ DE 1865

El repartiment de comunals portat a cap l'any 1842 sembla que des del punt de vista legal no era prou correcte, almenys no devia reunir els requisits especificats en la legislació desamortitzadora del ministre Madoz de l'any 1855, durant el bienni progressista.

Per això l'Ajuntament, vintitrés anys deprés, en 1865, a petició del Regidor Síndic, porta a cap una sèrie de mesures legals –l'anomenat «Expedient de llegendació»– per assentar de manera legal i definitiva la propietat de les terres repartides als respectius possessors actuals, mitjançant l'atorgament de les corresponents escriptures notariales.

Aquest expedient⁽⁵¹⁾ comporta les següents operacions principals:

a) Comença amb la recollida dels certificats de les persones que disfruten actualment de les sorts, indicant el nombre d'elles i el cànon que satisfán. Per comprobar les citades certificacions, es nomena una comissió inspectora per reconèixer i medir les sorts, formada per dos consellers de l'Ajuntament, dos majors contribuents⁽⁵²⁾ i dos «peritos prácticos, inteligentes y conocedores».

b) Segueix amb les còpies de les actes del repartiment de 1842, és a dir: l'acta del sorteig, la descripció dels límits de cada una de les sorts i l'acta dels intercanvis d'algunes d'aquelles.

c) A continuació ve una certificació del secretari de l'Ajuntament del «Libro cuaderno o registro... en el que constan los actuales poseedores de las suertes comunales».

És interessant comprobar com al cap de poc més de vint anys del repartiment, els 220 possessors havien quedat reduïts a 107, menys de la meitat, dels quals un, Joaquim Laporta, reuneix ara en les seves mans 36 1/2 sorts; un altre, Benet Cardoner, n'acapara 25; un tercer, Antoni Brugat, 12; un altre, Josep Resta, 10 i Pere Joanola, 5. Dos propietaris més en posseeixen 4 cada un; n'hi ha 7 que en tenen 3, i 9 que n'han juntat 2. La resta de propietaris, és a dir, 84, segueixen posseint una sort cadascun.

L'expedient porta al poble un bon enrenou i molta feina a les autoritats locals. Per això s'acorda que l'Ajuntament es constitueixi en sessió extraordinària els dilluns, dimecres i dissabtes de cada setmana, durant el temps que sigui necessari, «... con asistencia de los mayores contribuyentes asociados para ocuparse de la clasificación de los derechos respectivos que resulten de los antecedentes y de lo que prueben los interesados actuales poseedores de las suertes...a fin de dar cumplimiento a lo prescrito por la ley de 6 de mayo de 1855...».

El resultat final, apart l'atorgament dels corresponents títols de propietat, és la formació d'un nou registre municipal dels possessors amb expressió de les següents dades:

Nombre de los propietarios	Situación de las fincas	Clase o cultivo	Hectareas	Vessanas	Límites	Calificación de los terrenos	Valor primitivo
----------------------------	-------------------------	-----------------	-----------	----------	---------	------------------------------	-----------------

Referent a la «clase o cultivo», totes posen «alcornocal, matorral, rocal»; la superfície varia extraordinàriament, des de 4 a 50 vessanes; en quant al «valor primitivo» totes elles anoten la mateixa quantitat de 53 «escudos» i 600 «maravedises».

F) LES CONSEQÜÈNCIES DEL REPARTIMENT

El repartiment de les terres comunals, com tots els fets històrics, hem de valorar-lo dintre el contexte polític, social i econòmic en que es portà a cap, i hem vist que aquell contexte el feia gairebé inevitable. Ara bé: els resultats respongueren a les esperances posades en ell? ...També aquí hem de recordar que la pràctica, en els esdeveniments humans, no sol ésser quasi mai igual a la teoria, que la realitat no sol esdevenir-se com un l'ha pensada prèviament. Així i tot, si ens atenem no solament als pocs documents que ens parlen de les seves

conseqüències, sinó al curs de la història local en els anys immediatament posteriors, sembla que els resultats han de considerar-se positius.

La primera consideració a fer és la llarga etapa de prosperitat que per La Jonquera representen els anys posteriors al repartiment, prosperitat que si bé pot ésser deguda a varis factors, entre ells, sens dubte, l'expansió de la indústria tapera, hem de creure que vingué també impulsada pel fet que estudiem.

El primer senyal d'aquest benestar és el considerable increment de la població que de 1.165 habitants a principis dels anys quaranta en el «Diccionario» de Madoz, ha pujat a 1.874 en el cens de 1857, el primer amb metodologia moderna portat a cap per l'estat espanyol. Encara que tinguem en compte que en el citat cens de 1857 s'hi incloeix el veïnat de Requesens, cosa que no es feia en els anteriors comptatges, i una major exactitud i veracitat en l'obtenció de les dades estadístiques, la diferència és molt notable. Però aquesta eufòria demogràfica ve confirmada per les mateixes fonts locals; així quan se'ns pondera «el aumento del número de vecinos»⁽⁵³⁾, o quan, més endavant, se'ns explica que «...con motivo del trabajo en las viñas y la fabricación de corcho no hay apenas jornaleros en esta villa que carezcan de él»⁽⁵⁴⁾.

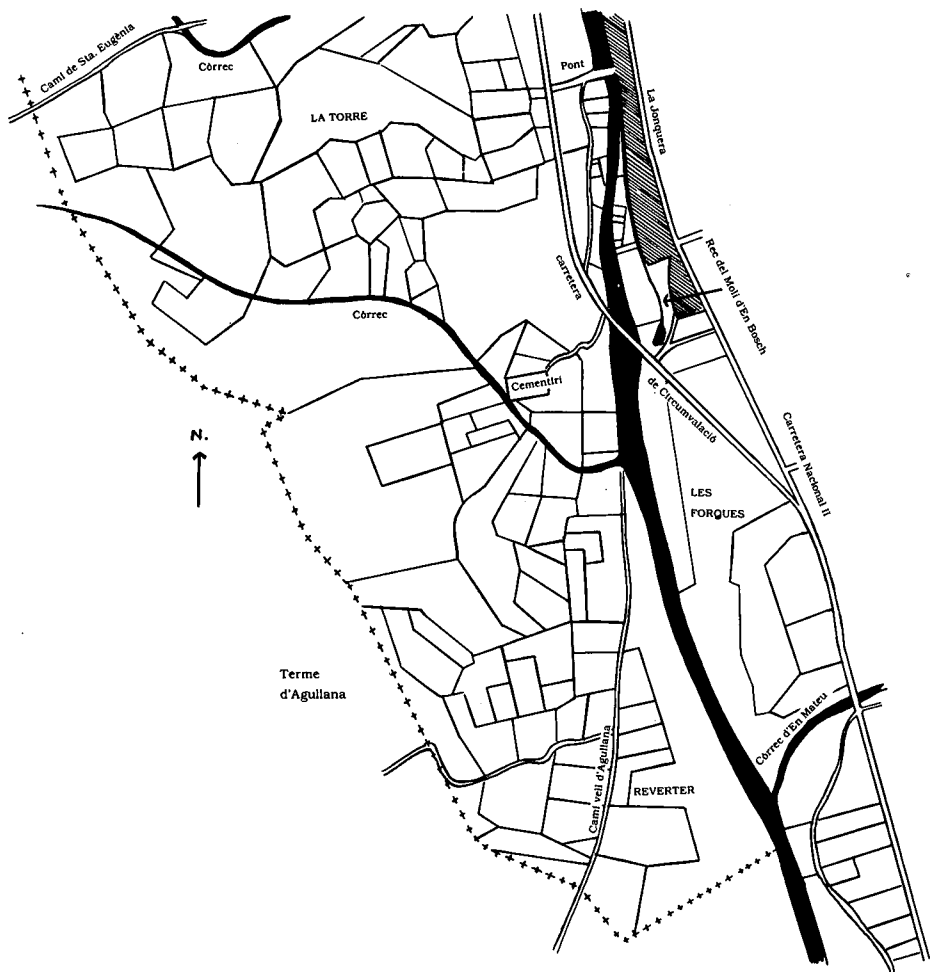
D'aquests pròspers anys cinquanta és l'acord municipal d'establir dues fires anuals⁽⁵⁵⁾ i un mercat els diumenges de cada setmana, doncs La Jonquera «...es un punto centrico de otros pueblos fronterizos en que no hay ninguno establecido...»⁽⁵⁶⁾. Culminació d'aquesta bona rauxa es la notícia de que no existeix en la població cap establiment de beneficència, fet que sembla indicar que el nivell de vida dels jonquerencs era suficient per no haver de dependre d'aquelles institucions que llavors no tenien gaire bona anomenada⁽⁵⁷⁾.

El repartiment afecta també a l'expansió urbana amb la creació d'un nou eixample promogut per alguns dels beneficiaris de les sorts. Un cert nombre de caps de casa afavorits, en lloc de quedar-se les parcelles que els hi correspongueren, les varen vendre a altres conveïns i amb els diners obtinguts es compraren un solar⁽⁵⁸⁾ i s'edificaren una casa en el nou carrer de les Alzines i anexas.

Sobre els beneficis reportats als jonquerencs pel repartiment disposem d'una Memòria⁽⁵⁹⁾ subscripta pels consellers de l'Ajuntament, l'any 1865, que s'expressa de la següent manera:

«El Ayuntamiento de la villa de La Junquera, asociado de un número de mayores contribuyentes, igual al de sus individuos...tienen el honor de exponer a la profunda ilustración de dcha. Superior Autoridad, que el repartimiento de los terrenos comunales verificado por el Ayuntamiento constitucional del año 1842, iniciado por el del año anterior, ha producido considerables beneficios que sus autores al acordarlo se propusieron...

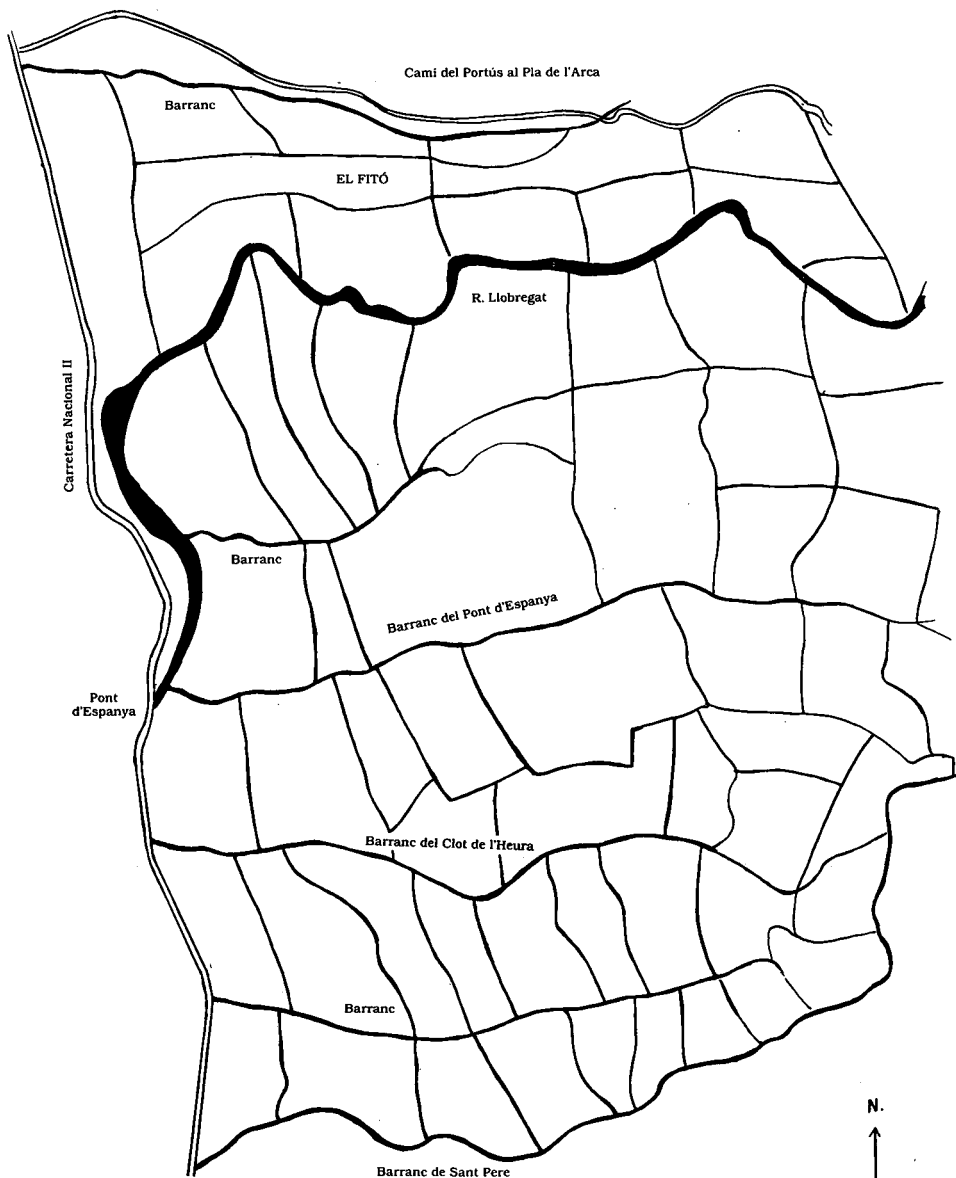

PLA CADASTRAL DE LA JONQUERA. Any 1960. Poligon nº 8
Escala original= 1:5.000

Sector de parcel·les tradicionals del voltant del nucli urbà de la Jonquera, l'origen de les quals podria situar-se als primers temps de la Reconquesta (s.VIII-IX) o potser més aviat encara, a l'època romana.

Aquestes parcel·les són, en general, de petita extensió i de formes geomètriques, com correspon a la topografia plana de l'àrea on es troben emplaçades.

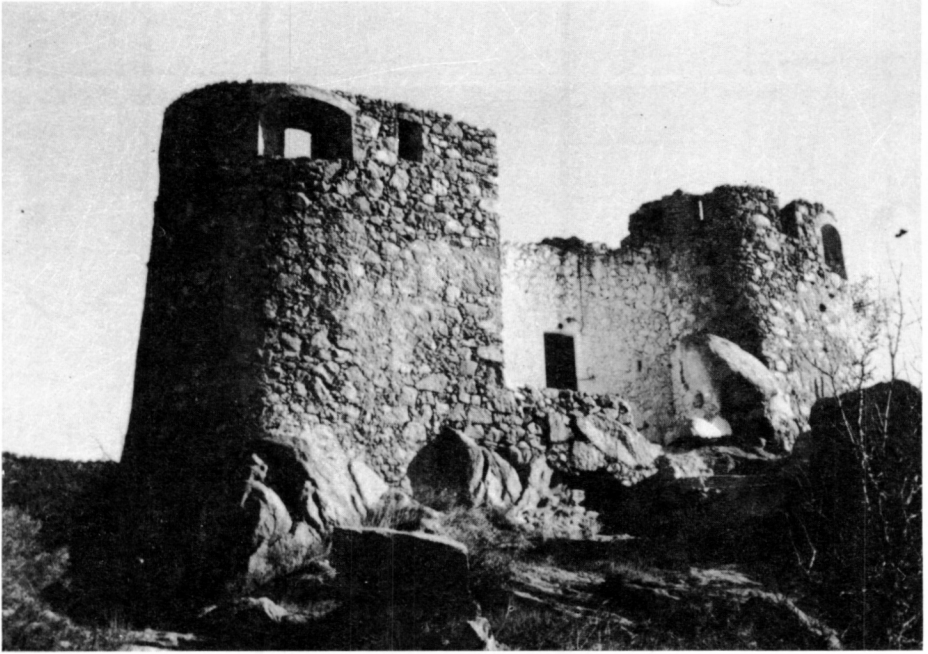

PLA CADASTRAL DE LA JONQUERA. Any 1960. Poligon nº 12. Fulla nº 2

Escala original= 1:5.000

En aquesta fulla del Pla Cadastral pot apreciar-se molt bé la divisió en parcel·les d'un sector de les terres comunals situat entre el Fitó i el barranc o còrrec de Sant Pere de Pla de l'Arca.

Les parcel·les són de superfície superior i de forma més irregular que les tradicionals situades al voltant del nucli habitat de La Jonquera. Mentre la superfície d'aquelles parcel·les depèn de llur major o menor qualitat -ja sia respecte al sòl o pels arbres i vegetació que contenia- la firma s'adapta a les condicions topogràfiques pròpies d'un país muntanyós.

Una altra vella construcció de la Jonquera, la torre de Carmanxel, que jugà en temps passat, un important paper defensiu.

Unos montes que eran estériles, áridos y peñascosos y casi del todo improductivos, merced a la mano del hombre, no sin hacer cuantiosos desembolsos, se ha logrado con sus sudores, convertir una buena porción de aquellos terrenos, sino en fecundos y ricos, a lo menos en disposición de colocarse en la categoría de productivos. Esto solo queda demostrado con solo indicar que en ellos se han construidos muchas casas de labor en las que se crían un considerable número de ganado vacuno, lanar y cabrío, y no consiste solamente en los referidos mansos el aumento de ganado que ha experimentado esta villa de algunos años a esta parte, sino que muchos poseores de suertes que vivían en una miserable casa en el caserío de San Julián o montaña de esta villa, como llaman, han logrado, a copia de penalidades y sudores, descantando y laboreando su suerte, poder criar algunas reses que son su sostén y el de su familia. En el amillaramiento figuran un gran número de vesanas de campo, viña, prado, olivar y huerto procedentes de los citados terrenos, sin temor de equivocarse al dejar consignado que con anterioridad al citado repartimiento no se conocía una pulgada de terreno de esta clase en los terrenos repartidos...».

Continua fent allusió al «considerable aumento de la contribución territorial que ha sufrido esta villa desde el año 1842, en cuyo año si bien se satisfacía con 14.000 d. hoy día se encuentra en la enorme cifra de 90.000 d.».

«Desde el momento en que los partícipes de los terrenos indicados en número de 220, vieron en el año 1845 que el Sr. Gobernador de la Provincia mandó la imposición de un canon... imprimiéndose con esto un carácter de validez al reparto, que no adolecía sino de no haberse solicitado la competente autorización superior, cuyo defecto quedaba así subsanado, lanzáronse a hacer grandes mejoras en términos que los que menos hicieron se ocuparon en sembrarlos de bellotas, arrancando las matas y matorrales para el completo desarrollo y fomento de los alcornoques que había, limpiando y quitando sus ramas inútiles, y construyendo, por fin, paredes para que las aguas no se llevasen la poca tierra con que vivían en la pendiente de tan escabrosos montes. Que de permutas, compras y traslaciones de dominio no han ocurrido en el transcurso de veintitres años, a medida que los poseedores iban acreciendo con su trabajo la estimación y valor de sus propiedades; no puede comprenderse sino por los datos positivos de los cuales es uno que siendo 220 partícipes los poseedores de los referidos terrenos, se hallan en la actualidad reducidos a 107, y es otro el que una calle de esta villa, denominada de las encinas, compuesta de unas 40 casas, se ha formado desde la aprobación del repartimiento por el Sr. Jefe Político de la Provincia en 1845...

De ahí es que unos terrenos que poco o nada producían...figuran en el Amilloramiento con una riqueza nada comparable con la que anteriormente tuvieron, si que también a causa de las diferentes traslaciones de dominio, en las cuales, dicho sea de paso, se ha salvado siempre el directo para el Excmo. Sr. Conde de Peralada....»

NOTES

- (1) Pi i Sunyer, Carles: «La vida a la frontera durant les guerres amb França», 60 pàgs. R. Dalmau ed., a. 1966.
- (2) Juan Redal, E. y Caballer Senabre, M.J.: «Evolución demográfica de La Junquera durante el siglo XVIII» en «Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos» vol. 14, Figueres 1979-1980, pags. 237-262.

(2 bis) En el llibre de Baptismes de la parròquia de la Jonquera corresponent a l'any 1814, folis 390 i 391, es troba una curiosa descripció de l'arribada de Ferran VII a la nostra vila, fet llavors considerat extraordinari. Heus aci com el rector, Marià Bataller ens ho fa constar: «Als vint y dos del mes de mars del any mil vuitcents catorce, a las tres horas de la tarda ha arribat a esta vila de la Junquera S. M. el Sr. Don Fernando VII e son oncle S. A. el Infant Don Antoni, acompanyats del Exm. Sr. Duch de Sant Carlos, estan de retorn de sa llarga detensió en Franssa. Han permanescut fins a las sinch y quart de dita tarda en casa lo Sr. Salvador Armet, y ab esta ocasió he tingut la gran satisfacció de ser admès per S.M. y S.A. a son departament o quarto, poderlos tributar mos respectes y vesarlos dos vegadas sas mans. Son dignes de tota consideració las paraulas que ha pronunciat S.M. al arribar dalt de la casa de dit Dr. Armet, que foren les següents: «Gracias a Dios que soy en España». No ho son menos las que ha repetit per tres vegades en ma presència durant lo temps que estigui ab ell, a saber «Es un milagro del cielo», tenent relació estas paraules a sa vinguda a Espanya.

En atenció de no tenir positivas noticias del dia fichso de la vinguda de S.M. en esta vila, y de ignorar los vehins de ella si seria del agrado del actual Govern el que se fessen demostracions publicas de alegria ab motiu de tan plausible y desitjada vinguda de S.M., lo rebé esta població ab la mes verdadera alegria interior de sos cors la que a poch rato de estar en esta S.M. y Real Comitiva, se ha pogut ab permis especial del Exm. Sr. Duch de Albufera, lo Mariscal Susxet, que lo acompanyara desde Perpinyà, explicarlos ab demostracions propies de uns bons i lleials Espanyols: se han repicat immediatament les campanas, y se han fet sentir repetidissimas vegadas ab tota energia y vigor les aclamacions de viva al Rey, viva Fernando VII. No se han pogut fer altrás demostracions de júvilo a causa de la continuada pluja durant la permanencia de S.M. en esta vila. Es estada tanta la complassencia de tots los naturals de ella al veurer a son monarca que disfrutava de la mes robusta salut. que dispensava a totem en general sas miradas carinyosas y que ab tanta alegria corresponia a las salutacions de tots estos vehins quanta ha estat la pena de veurnos privats tant prontament de sa amable presència: se ha mitigat esta algun tan ab la consideració que nostres desgràcies anaven a tenir son fi ab tanta mes prestesa quanta seria la que ell empendria son viatge per podernos desde son Real trono enviar se paternal y Real venefissencia y restablirnos en la felicitat de que tant temps ha nos veim privats.

Me ha aparegut conforme a tota rahò en posar er est Libre Parroquial esta subcinta relació perque en lo successiu se tinguera una verdadera noticia de tant felis y memorable dia, y perque no se dubtara de quant va expressat en ella lo signo y firmo, en dita vila de la Junquera en lo dia, mes y any dalt expresat. Dr. Mariano Bataller, Prebere y Rector de la Junquera.

- (3) Arx. Munic. de Figueres: «Padrón del año 1833».
- (4) Arx. Munic. La Jonquera: «Libro de Sesiones», 28 maig 1850. Al demanar Pau Viñas permís per edificar, es posa com objecció el fet de que allí on vol fer obres... «se halla un tambor apoyado en la puerta de Francia». Es cita també un altre tambor... «sito en la puerta principal de esta casa consistorial» (Id. id. id. di id., 24 noc. 1852.

A mesura que passa el temps i va allunyant-se el perill de guerra, aquestes fortificacions de la primera guerra carlina van desaparèixer com sembla demostrar-ho l'ordre donada, l'any 1863, del... «derribo de las pocas paredes que aún quedan de la fortificación» (Id. id. id. id. id., agosto 1863) Qui els hi havia de dir que pocs anys després haurien altra vegada de refer i ampliar el recinte fortificat amb motiu de la tercera i darrera guerra carlina!

- (5) El cementiri es trasllada al lloc que ocupa actualment el mes de juliol de l'any 1816, com ho afirma una nota marginal d'un dels llibres d'obits («Libre de Obits des de 1794») de la parròquia. Diu així: «Nota: en lo dia 25 juliol (1816) se benehi lo sementiri nou habent precedit llicència del Sr. Rector de Agullana, essent construït en sa Parròquia». El dia següent, 26, s'hi enterrava ja el primer difunt, una nena acabada de néixer, filla d'un Coronel, comandant militar de La Jonquera.
- (6) Arx. Munic., La Jonquera: «Libro de Sesiones» 28 juliol 1841. Sobre el Llatzaret es diu el següent: «En octubre de 1831 la junta Superior de Sanidad... mandó la construcción del Lazareto de esta villa, cuyo coste fue el de 138.647 reales y 14 maravedises vellón, y el de su amueblaje el de 31.800 reales, 14 maravedises... Dicho Lazareto se construyó en gran parte sobre siete u ocho casas de dueños particulares de esta villa, pagándoles dicha Superior Junta, por su alquiler mensual 106 reales 20 maravedises entre todos ellos; los demás edificios se construyeron en terreno propio de Dn. José Balló y Malagraba... En octubre de 1833 se encargó del Lazareto y de todo cuanto a él pertenecía, el Bayle de esta villa Dn. Pablo Dauner, el que en 7 del mismo mes nombró para guarda... a Dn. Pablo Isern, con la asignación de 7 reales diarios, quedando este último desde entonces hasta ahora el encargado del establecimiento...»
- (7) La casa Laporta, potser la casa pairal més important de La Jonquera, tancava la població per la banda sud o d'Espanya; encara hi ha una llinda al carrer Major que porta la data de 1769.
- (8) L'antic hostal, situat a la Plaça, avui propietat de la família Dauner, és la construcció que mostra la data més antiga, a la llinda de la porta petita: a 1662.
- (9) L'edifici de l'Ajuntament, també a la plaça, abans era més petit; a la façana principal hi ha la inscripció: 1759.
- (10) La casa de posta esta situada al carrer Vell i com indica el seu nom, era el lloc on feien parada els carruatges que prestaven aquell servei. A la llinda s'hi llegeix la següent inscripció: POSTA REAL 1733.
- (11) Cada un d'ells era mogut per un rec diferent que derivava del riu Llobregat, aigües amunt de la nostra població.
- (12) Madoz, Pascual: «Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de ultramar» Madrid 1847.
- (13) Cens o padró existent abans a l'arxiu municipal de La Jonquera, però avui, desaparegut l'original, el coneixem per una còpia que, anys enrera va treure el llavors alcalde Sr. J. Calabuig i que amablement ens ha deixat consultar. Porta la data de 25 de maig de 1825 i està firmat pel «baile Cristóbal Brugat». També, com en el padró de 1833, de l'arxiu municipal de Figueres, detalla la població per grups d'edat.
- (14) Juan, E i Caballé, M.J.: op. cit. Els 870 habitants que calcula E. Juan basant-se en les dades dels llibres parroquials són força més que els comptabilitzats pels censos d'Aranda (any 1768) i el de Floridablanca (a 1787).
- (15) Arx. Munic. de Figueres: «Padrón del año 1833». En aquest padró hi trobem, no obstant, una de les dades demogràfiques que ens sembla equivocada: és la corresponent al nombre de veïns, que n'anota 283. Aquesta xifra la trobem exagerada i creiem que estaria més prop de la realitat un nombre de veïns comprès entre 223 i 237. A aquesta conclusió s'hi arriba per les següents consideracions:

A) El cens de 1825 ens dona 1.040 habitants. Comptant el nombre de caps de famílies, casats i vidus, sumen 222 veïns (índex per casa de 4,6 persones).

B) Madoz, a principi dels anys quaranta, dona per La Jonquera un total de 1165 persones i 240 veïns (índex 4,8 persones per veí).

C) Si considerem la dada de 283 veïns com a vàlida. l'índex de persona per casa seria de 3,7, molt baix evidentment per taxes de natalitat superiors al 40 pel mil. Per tot això ens inclinariem a pensar que la xifra més aproximada deuria trobar-se prop de 232 veïns, quantitat que s'obté sumant els caps de família varons que apareixen relacionats en el cens. No ens extranyaria inclús que aquest cens hagués servit per a proporcionar les dades del «Diccionario» de Madoz. La xifra de 232 veïns ens donaria 4,6 persones per casa, índex molt aproximat a les dades de 1825 i del Madoz.

En fi, hi podria haver també ocultació d'habitants (a La Jonquera, durant el segle XVIII això es feia de manera sistemàtica). Tenint en compte que en models demogràfics tipus Vell Règim les xifres no ens enganyen: a una població amb taxes de natalitat superiors al 40 per mil no pot correspondre un índex de 3,6 persones per casa.

- (16) Com hem dit abans, en aquest padró, com en l'anterior i probablement també en Madoz, no s'inclou el lloc de Requesens, que compta amb 13 veïns i 78 habitants.
- (17) L'índex de vellesa és el nombre de persones de més de seixanta anys per cada cent joves de menys de vint.
- (18) Avui la zona tropical americana, especialment America central, Mèxic i Brasil, és la que presenta els índex més baixos, del voltant del 20%. Els països europeus del nord, en canvi, disposen dels índex més elevats, superiors al 40%.
- (19) S'excloueixen els habitants de Requesens, que si bé avui formen part del municipi de La Jonquera, en el citat padró es comptabilitzen apart i tampoc s'anoten en els llibres parroquials.
- (20) Els llibres d'òbits distingeixen entre «cos» i «albat» i, entre aquests darrers, els albats pròpiament dits i els «infants». Els darrers són els nens que moren immediatament després de néixer, als qui s'administra el baptisme condicionalment; així es diu «...se dió sepultura ...a un infante recién nacido y bautizado en necesidad». Els albats pròpiament dits comprenen els nens fins els 11 o 12 anys, o sigui, fins que es considera que tenen us de raó i, en conseqüència, poden ésser admesos a l'eucaristia.
- (20 b) Rev «L'Avenç» nº 66, desembre 1983, p. 54.
- (21) A. Compte: «El municipi de Castelló d'Empúries en la transició de l'Absolutisme al Règim Liberal: de la «Guerra Gran» a la fi del regnat de Ferran VII (1794-1833). «Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos» Figueres vol. 14 a. 1979-1980, pàgs. 139-236.
- (22) Vegis com exemple: A. Compte, op. cit.
- (23) Segons el citat cens de Floridablanca, la població es repartia, en quant a oficis, de la següent manera: «curas 1; tenientes de cura 1; labradores, 15; jornaleros 101; artesanos 5; criados 20; empleados con sueldo del Rey, 5; dependientes de Cruzada, 1.
- (24) Arx. Munic. La Jonquera: «Libro de Sesiones» a. 1847. En aquesta relació es citen: metges, farmacèutics, capellans, «consignatarios», fàbriques de taps, tavernes, fusters, ferrers, sabaters, hostalers, carnisers, «zogueros» (corders), paletes, «chalanés» i «un molino de aceyte».
- (25) Hem fet servir el llibre de baptismes i en dues etapes: a) la primera des de febrer de 1822 a finals de l'any 1827, en un espai aproximat de sis anys, que ens ha donat 215 noms diferents, equivalents al 60% de la població activa de La Jonquera segons el cens de 1825. Aquesta proporció, que podria semblar arbitrària, ve donada per la circumstància de que a finals de l'any 1827 ja no s'indiquen, en el citat llibre

de Baptismes, les professions. b) la segona comprèn des d'abril de 1838 fins agost de 1843, per tant cau ben bé dintre el període del repartiment de les terres comunals. També aquí el període de cinc anys escollit ha estat determinat per semblants circumstàncies que l'anterior, doncs des d'agost de 1843 ja no solen indicar-se les professions de les persones que intervenen en els baptismes; així i tot ha estat suficient per donar-nos una mostra molt acceptable, doncs representa el 57% de la població activa del padró de 1833, el més acostat que posseïm a la dita mostra, doncs les dades de Madoz sols ens informen sobre la població total, sense distingir per edats, sexes ni molt menys, població activa.

- (26) El 24 de juny de 1826 es porta a cap la visita pastoral a la parròquia de La Jonquera del delegat del bisbe de Girona, en la que s'ordena que les partides dels diferents llibres parroquials s'escriguin en castellà ...«porque siendo unos testimonios fehacientes ante los Tribunales del Reyno, es necesario acomodarlas a la lengua del gobierno para evitar de esta manera los errores, gastos y trabajos que ocasiona la traducción de estos documentos» («Libre de baptismes...que comença en 18 de febrer de 1822 en avant» Arx. parroquial de La Jonquera).
- (27) Madoz, P. :op. cit.
- (28) Medir, R.: «Historia del gremio corchero», Madrid ed. Alhambra, 1953.
- (29) Madoz, P. :op. cit. «Noticia de los Artículos que han salido por esta aduana para el extranjero en los dos años de 1844 y 1845, según los datos de la misma.

Nomenclatura	Unidad, peso o medida	Años		Total de los dos años	Año común
		1844	1845		
Aceite	Arrobas	12.641	24.654	37.295	18.647
Ajos	manojos	5.913	3.688	9601	4.800
Cebollas	id.	94	80	174	87
Corcho en panes o tablas	quintales	10.709	158	10.867	5.459
Lana	arrobas	3.367	5.561	8.918	4.459
Ladrillos	número	14.500	10.480	24.980	12.490
Látigos	docenas	1.312	3.444	4.757	2.378
Libros	arrobas	57	101	158	79
Limonos y naranjas	número	20.500	200	20.700	10.350
Pasas e higos	arrobas	3	98	101	50
Pied. para obras	Quintales		1.396	1.396	
Tapones de corcho	millares	154.852	176.953	331.805	165.902
Vino	arrobas	28		28	
Efectos varios (valor)	R.S. vn.	55.496	22.833	78.329	39.164
Total valor de estos artículos	RS.vn.	6.119.831	10.100.392	16.220.223	8.110.111
Derechos de esportación	RS.vn.	21.841	1.140	22.981	11.490

Estado que manifiesta los diferentes artículos que han entrado por esta Aduana procedentes del extranjero en los dos años de 1844 y 1845, según los datos oficiales de la misma.

Nomenclatura	Unidad, peso o medida	Años		Total de los dos años	Año común
		1844	1845		
Aguas y aceites de olor	libras	118	139	257	128
Alambre	id.	3.120	2.505	5.625	2.812
Arboles	número	2.868		2.868	
Cardas para paños	id.	158.835	33.096	191.931	95.965
China y loza	piezas	3.078	3.761	6.839	3.419
Estampas	arobas	185	131	316	158
Ganado caballar	número	215	129	344	172
Ganado mular	id.	160	82	242	121
Ganado lanar	id.	1.481	1.817	3.298	1.649
Ganado vacuno	id.	17	24	41	20
Gallinas	id.	246.146	223.628	469.774	234.887
Hierro	Quintales	25	242	267	133
Libros	Arrobas	140	128	268	134
Maquinaria	libras	17.946	11.105	29.051	14.525
Pañuelos de lana	número	1.240	297	1.537	768
id. de seda	id.	759	948	1.707	853
Pinturas	cuadro	29	6	35	17
Productos químicos y farm.	libras	1.967	6.079	8.046	4.023
Quincalla (varios objetos)	id.	5.650	6.114	11.764	5.882
Relojes de varias clases	número	206	343	549	274
Tejido de lana	varas	8.894	12.282	21.176	10.580
id. de seda	libras	82	314	396	198
Tierra refractaria	quintales	84	178	262	131
Efectos varios (valor)	RS.vn.	259.494	243.923	503.417	251.708
Total valor de estos art.	Rs. Vn.	1.820.173	1.912.569	3.732.742	1.866.371
Derechos que han pagado	Rs. Vn.	494.256	529.185	1.023.441	511.720

És curiós comprovar la manera com es comptabilitzen determinats articles; així per ex., els rajols es compten per unitats mentre els llibres ho són per arrobes. També ens sembla estrany que una de les entrades més voluminoses fossin les gallines fins a representar un quart de milió de caps l'any, de mitjana. Anotem igualment unes altres partides que, per aquells anys, no deixen de semblar insòlites, com són els arbres o les pintures de quadres.

- (30) Arx. Parroquial La Jonquera, «Llibre de Obits des de 1794». Hi ha una partida que anota la mort d'una nena «filla del Sr. Emmanuel Fernandez, Coronel de Infanteria y Comandant de la Vila de La Jonquera, y de Doña Margarida Azemar, natural de Agullana...»
- (31) Arx. Parroquial La Jonquera, «Llibre de Obits des de 1794». 16 maig 1835.
- (32) Arx. Munic. La Jonquera: «Libro de Sesiones», 4 febrer de 1846.
- (33) Arx. Munic. La Jonquera: «Libro de Sesiones», 21 setembre de 1847.
- (34) Arx. Munic. La Jonquera: «Libro de Sesiones», 2 gener de 1848. Més endavant, de l'any 1852, coneixem més dades sobre la guarnició que compta, entre l'oficialitat, 5 capitans i comandants, 8 tinents amb grau de capità, 22 alferes i tinents i 21 sargents i caporals, plana major que correspondria als efectius, almenys d'un batalló.

(35) Arx. Munic. La Jonquera: «Varios. Escritos muy antiguos. etc.» Sobre la «gabella» s'hi troba l'arrendament corresponent a l'any 1801, pel temps d'un any. Se n'encarrega el Regidor degà, Joan Cardoner, «comissionat» per l'Ajuntament i la «Junta de propis de dita universitat». Comença el termini el 1er gener de 1801 i fineix el 31 de desembre de 1802. Les condicions fixades a l'arrendatari o arrendataris són les següents:

1) «Tindràn obligació de vendre oli bo per lo abast de la vila», donant-li de beneficis 6 sous d'ardits per mallal, havent de portar cada primer de mes una certificació de preu.

2) Vendre sal a «16 quartos lo picoty y a 5 quartos la lliura». L'arrendatari està obligat a portar a la Jonquera 60 «fanegas» de sal procedent de l'alfolí de l'Escala.

3) Vendrà «bacalla sech y remullat, toñina salada, sardinas confitas y arengadas a son temps...»

4) «Des de Sant Joan de juny fins a Sant Miquel de setembre estarà obligat a vendre neu o glas als abitans y passatgers a Preu de dos quartos la lliura».

L'arrendament de la «gabella» comporta que «ningún habitant de la vila podrà vendre oli de la sua collita sino a mallals y a mitj mallals...» L'arrendatari te ademés obligació de «entregar als Obrers de la iglesia de la present vila tres mallals d'oli per les llantias de la Iglesia...».

De l'any 1804 disposem d'un document sobre l'arrendament de «la carniceria de la Universitat». Dit arrendament, com el de la «gabella», dura un any i està subjecte a les següents condicions:

1) els arrendataris és comprometen a vendre «moltò gras y bò en preu de 8 sous y sis la Carnicera».

2) vendre «anyell gras y bo desde Pascua a Cincogesima en preu de 9 sous la carnicera».

3) vendre «cabra...desde Sant Miquel de Setembre fins a Sant Andreu en preu de 5 sous la carnicera».

4) vendre «tocino fresch, gras y bo...en preu de 9 sous y 4 la carnicera, desde Sant Martí fins acabat lo any tots los dissaptes y de acabat lo any fins a Carnestoltes tots los dissaptes...»

5) vendre per la vigilia de nostra Senyora de Setembre, la del Roser, la de Nadal, la de Pasqua y Pentecostas...bou o baca a sinch sous la carnicera...». Ademés «lo bou o baca que voldrà matar ha de correr per los carrers, a lo menos un quart de hora...».

6) vendre «caps y peus del bestiar menut junts, so es los del moltò, crestat y cabra a dotze quartos, las sanchs a tres quartos y las tripas a tres quartos...».

7) vendre «crestat gros y bo...per lo preu de set sous la carnicera a excepció desde Sant Miquel de Setembre fins a Sant Andreu...».

Com en el cas de la «gabella» també han de lliurar als Obrers de l'església parroquial 1,5 mallals d'oli per les llànties, 3 lliures de ciris de cera blanca i 2 lliures de candeles de sèu. Com a curiositat podem mencionar la condició de que «lo Carnicer ha de portar debantal net...».

De la imposició de l'aiguardent coneixem l'arrendament que correspon a l'any 1803. En ell s'estipula que es vendrà «a la menuda fins a un quarto la lliura y a mitjas lliuras, en Preu de dotze quartos la lliura...». L'arrendatari ha de lliurar als obrers de l'església un mallal i mig d'oli per les llànties.

En quant als comptes municipals propis del Vell Règim posseïm un estat corresponent a l'any 1807, que presenta «el Ayuntamiento y la Junta de Propios...del producto que en el pnte., año han rendido los efectos de este Común:

	Rls. de arditos	
Arriendo de la tienda publica o Gavela o cargo de Jaume Santjaume, por el precio de	7 r.	12
id. id. de la carniceria a cargo de Bautista Tolosa ..	218 r.	18
El del Aguardiente, satisfecha su quota a la Rl. Hacienda, resulta sobrantes	2 r.	18
	<hr/>	
total	222	18

L'arbitri «llamado del Corcho del Común no ha producido ningún efecto...por no haber vendido el Concejo la licencia para la Escritura de arriendo». No obstant, porque poguem fer-nos càrrec de la quantia d'aquest ingrés municipal, disposem de les dades de l'arrendament del mateix impost corresponents a l'any 1812. És fa per 10 anys —arrendament per deu anys de les escorxas del suro del Comú— i l'arrendatari es Joan Azemar, comerciant de Figueres que en paga 14.000 lliures barceloneses.

(36) Arx. Munic. La Jonquera: «Libro de Sesiones».

(37) Per tenir unes nocions sobre l'equivalència de la moneda d'aquell temps i l'actual i, en conseqüència poder comparar preus de llavors i d'ara o, en el cas present, els ingressos i les despeses municipals, reproduïm algunes partides del Llibre de comptes de la capella de Sta. Llúcia, corresponent als anys que van de 1828 a 1840, anys de moneda més o menys estable, almenys no subjecte a una elevada inflació com l'actual. Veiem els exemples:

any 1828	pagat als Musichs	24	Ptes.	
	per vint y tres xais	180	id.	2 rals
id. 1829	per la compra de 2.400 teules per arreglar la capella	100	id.	
id. 1832	per dos jornals per fer lleña y un jornal de adobar lo camí	3	id.	3 rals
	1 jornal de adobar lo camí	1	id.	1 rals
	per lo dinar de sis soldats	6	id.	
id. 1836	a Ferriol per dues jornadas a Batistet dues jornadas de tragar rajola	6	id.	
id. 1839	Un jornal de mestre de casas un de manobra y una carga de guix	5	id.	2 rals

(38) Arx. Munic. La Jonquera: «Libro de Sesiones».

(39) Arx. Munic. La Jonquera: «Libro de Sesiones», 26 agost 1844. Malgrat les queixes de manca de diners de l'Ajuntament es nombra a Jaume Alsina mestre municipal amb el sou de 1.100 rals billó anuals, més dos rals mensuals que percebrà de cada alumne que aprengui a llegir, quatre dels que aprenguin a escriure i sis dels que facin aritmètica. Amb aquestes assignacions dels alumnes «se calcula reunirá el Sr. Maestro una dotación aproximada de 3.000 reales, que es la que tiene asignada el maestro de esta villa y si esto no bastase a cubrir los 3.000 reales Von., todo lo que falta se cubrirá por medio de un reparto vecinal.

Més endavant, de l'any 1853, posseïm una detallada relació de tarifes (arx. Munic. La Jonquera: «Libro de Sesiones»). Les retribucions que han de pagar els alumnes, excepte si són «pobres de solemnidad», s'escalonen de la següent manera:

a) «Lectura, Principios de Religión y Urbanidad	4	reales
b) Todo lo referido, escritura, Principios de aritmética hasta las cuatro reglas simples	6	id.
c) Lo citado, continuación de la Aritmética, hasta el fin de los números denominados y principios de Gramática castellana	8	id.
d) Todo lo que antecede, Aritmética superior, mayores conocimientos de Gramática y principios de Geografía e Historia de España	12	id.
e) Lo dicho y principios de Geometria y Dibujo Lineal»	16	id.

- (40) A. Compte: «El Alto Ampurdán», Rev. «Pirineos», Zaragoza 1963-64, nº 67-74, pàgs. 110 i seg.
A Sant Pere Pescador el repartiment de comunals comença en els paratges anomenats «La Illa», «Ferro de cavall», etc., situats prop de la població, i en parcelles de 1/4 de vessana, mitjançant establiment i cens, a fi de que servissin d'hort als veïns.
- (41) A Cabanes ja l'any 1700, en una concordia entre el Comte de Peralada i el municipi, el citat comte promet repartir als veïns del poble terres dels territoris de «El Balcar» i «El Restallador», en lots de mitja vessana.
- (42) A Ciurana, en els transcurs de segles XVIII es reparteixen entre els veïns més de 800 vessanes de terres de pasturatges, garrigues i boscos. A Viladamat, a finals del segle XVIII, l'establiment d'antics terrenys comunals, en canvi, dona lloc a protestes per part d'aquells que creuen que és millor el vell sistema comunitari.
- (43) A Castelló d'Empúries, per exemple, el moment dels grans repartiments de comunals, té lloc com a conseqüència de les lleis desamortitzadores de Madoz i es porta a cap l'any 1855, amb el repartiment dels paratges de «Els Salins», «La Rubina», «El Vernar», etc., en centenars de peces de vessana i quart.
- (44) Simon Segura, Fco.: «Contribución al estudio de la desamortización en España. La desamortización de Mendizábal en la provincia de Gerona». Madrid 1969.
- (45) Arx. Munic. La Junquera: «Expediente de legitimación de los terrenos Comunales repartidos en La Junquera (Vol. «Varios Sta. Lucia, 6 de Octubre, etc.»). En aquest expedient es diu que l'Ajuntament, per legalitzar els comuns, presentà l'any 1865, «la escritura de Transacción y Concordia que otorgó el Ecsmo. Sr. Conde de Peralada con los Consules y Concellers del Consejo ordinario de la Universidad de la referente villa en 28 agosto de 1665».
- (46) Arx. Munic. La Junquera: «Expediente, etc.» Sobre els drets dels comtes de Peralada, en el citat expedient s'afirma que: «todo el terreno contenido en todo el termino de La Junquera, El ecsimo. Sr. Conde de Peralada, es señor jurisdiccional alodial, territorial y comarcal y que por lo mismo se desprende que por termino alguno puede graduarse en clase de vacante lo denunciado...»
Aquesta condició era necessària, doncs si les terres no haguessin estat sota domini directe dels Comtes de Peralada, podrien haver estat declaradas «vacantes» i per tant pròpies de l'Estat.
- (47) Arx. munic. La Jonquera: «Varios Sta. Lucia, 6 de Octubre, etc». El notari és «D. Buenaventura Sans, Notario y Escribano público del número y colegio de Figueras».
- (48) Els tres jurisperits nomenats són Josep Porret, Anton Tomás i Rafael Puigarniscle, els tres inclosos en la llista d'homes bons de la reunió del 21 de novembre de 1841.
- (49) El dictamen dels referits tres jurisperits resol també les qüestions de detall, com, per exemple, si pot ésser considerat veí un estranger o foraster que hagi casat amb filla del poble, un que hagi format part de la Milícia nacional, els fills primogènits, presumptes hereus de llurs pares però que formin famílies diferents, els capellans, etc.

- (51) Arx. Munic.: La Jonquera. vol. «Sta. Llúcia. 6 d'Octubre, etc.» Lligall «expediente de legitimación de los terrenos comunales repartidos en La Jonquera».
- (52) Arx. Munic.: La Jonquera. «Expediente, etc.» Els dos majors contribuents són Jaume Viñas i Esteve Tarinas.
- (53) Arx. Munic.: La Jonquera «Libro de Sesiones» a. 1852.
- (54) Arx. Munic.: La Jonquera «Libro de Sesiones» a 1854.
- (55) Arx. Munic.: La Jonquera «Libro de Sesiones» a 5 maig 1855. Les fires s'estableixen una el dia 6 de gener i l'altre el dissabte immediatament anterior al segon diumenge del mes de maig.
- (56) Id. id. id. id. id. id. id.
- (57) Arx. Munic.: La Jonquera, «Libro de Sesiones» 30 set. 1853: «...no habiendo en la propia villa establecimiento de beneficencia de ninguna clase y si tan solo una casa cedida al Alguacil con la obligación de albergar a los pobres de solemnidad transeuntes...»
- (58) Segons el Sr. J. Calabuig, els terrenys on fou traçat el carrer de les Alzines, eren propietat de la família Justafre, des de la Pujada Delhom vers el Nord, i foren venuts a cens.
- (59) Arx. Munic.: La Jonquera. «Expediente de legalización...».